

**SCANNING THE FUTURE OF RURAL TOURISM DEVELOPMENT:
ADVANTAGES AND LIMITS
FOR SUSTAINABLE INDICATORS APPROACH**

**PROGNOZA ROZWOJU TURYSTYKI WIEJSKIEJ W PRZYSZŁOŚCI –
ZALETY I OGRANICZENIA PODEJŚCIA
OPARTEGO NA ZRÓWNOWAŻONYCH WSKAŹNIKACH**

DRAGO CVIJANOVIĆ
ALEKSANDRA VUJKO
DUŠICA CVIJANOVIĆ

Citation: Cvijanović, D., Vujko, A., & Cvijanović, D. (2025). Scanning the Future of Rural Tourism Development: Advantages and Limits For Sustainable Indicators Approach / Prognoza rozwoju turystyki wiejskiej w przyszłości – zalety i ograniczenia podejścia opartego na zrównoważonych wskaźnikach. *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej / Problems of Agricultural Economics*, 383(2), 1–23. <https://doi.org/10.30858/zer/199950>

Abstract

Aim: The future of tourism will depend on many highly variable influences and factors gathered around one very important epithet, which is sustainability. Sustainable tourism represents responsible tourism, which takes place in accordance with the environment and nature. If something is developed in a way that contributes to people, and at the same time is responsible for the environment and nature, tends to be of high quality and last. This means that the indicators of that development are positive.

Material and Methods: The initial research hypothesis was the assumption that the development of tourism has positive effects on the development of rural destinations. The hypothesis was verified using the opinions of 303 local residents of 17 Fruška Gora Mountain villages (Vojvodina, Serbia), who were asked to answer certain questions using a modified tourism impact attitude scale (TIAS), assuming that the answers will show an extremely positive attitude towards the development of tourism in those villages.

Results: The results showed that the local population considers tourism as a desirable activity that directly affects a better standard and quality of life of the local population.

Conclusions: Giving positive answers to various statements regarding economic, sociological, and ecological indicators of sustainability implies that tourism for rural destinations represents a sustainable form.

Keywords: rural tourism, rural destinations, sustainability indicators, positive impacts, sustainable tourism.

JEL codes: Q15, R11, Q11.

Drago Cvijanović, PhD, ProfTit, University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja; Vojvođanska 5a, 36210 Vrnjačka Banja, Serbia. (dvcmmv@gmail.com). <https://orcid.org/0000-0002-4037-327X>
Aleksandra Vujko, PhD, Singidunum University, Faculty of Tourism and Hospitality Management; Danijelova 32, 11010 Belgrad, Serbia. (aleksandravujko@yahoo.com). <https://orcid.org/0000-0001-8684-4228>
Dušica Cvijanović, PhD, University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja; Vojvođanska 5a, 36210 Vrnjačka Banja, Serbia. (dusicanikolic14@gmail.com). <https://orcid.org/0000-0002-5220-465X>

Abstrakt

Cel: Przyszłość turystyki będzie zależeć od wielu bardzo zmiennych czynników skupionych wokół jednego bardzo ważnego obszaru, jakim jest zrównoważony rozwój. Zrównoważona turystyka to odpowiedzialna turystyka, która odbywa się w zgodzie ze środowiskiem i naturą. Jeśli coś ewoluuje w sposób, który przyczynia się do rozwoju ludzi, a jednocześnie jest odpowiedzialne za środowisko i przyrodę, to zazwyczaj jest wysokiej jakości i cechuje się trwałością. Oznacza to, że wskaźniki takiego rozwoju są pozytywne.

Material i metody: Pierwotną hipotezą badawczą było założenie, że rozwój turystyki ma pozytywny wpływ na rozwój obszarów wiejskich. Hipoteza została zweryfikowana przy użyciu opinii 303 lokalnych mieszkańców 17 wsi w górach Fruška Gora (Wojwodina, Serbia), którzy zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na niektóre pytania, korzystając ze zmodyfikowanej skali TIAS, przy założeniu, że udzielone odpowiedzi będą wskazywały na wyjątkowo pozytywne nastawienie do rozwoju turystyki w tych miejscowościach.

Wyniki: Wyniki pokazały, że lokalni mieszkańcy uważają turystykę za pożądaną działalność, która bezpośrednio wpływa na lepszy standard i jakość życia miejscowych mieszkańców.

Wnioski: Udzielanie pozytywnych odpowiedzi na różne stwierdzenia dotyczące ekonomicznych, socjologicznych i ekologicznych wskaźników zrównoważonego rozwoju nasuwa wniosek, że turystyka w miejscowościach wiejskich jest turystyką zrównoważoną.

Słowa kluczowe: turystyka wiejska, destynacje wiejskie, wskaźniki zrównoważonego rozwoju, pozytywny wpływ, zrównoważona turystyka.

Kody JEL: Q15, R11, Q11.

Introduction

Rural tourism is a form of tourism where, by combining activities related to agriculture and tourism, as well as staying in rural destinations, a specific tourist product is formed (Crăciun et al., 2022; Gao & Wu, 2017; Kortoci & Kortoci, 2017; Kumar et al., 2020). According to Karthik (2023), rural tourism combines the traditional values of an area and folk with a stay in nature with the aim of meeting the needs of tourists. In addition, rural tourism is characterized by the fact that all values are actually manifested through the host with their attitude towards guests and the way they treat their family and the land, because agriculture is the primary economic branch related to rural areas (Wijijayanti et al., 2023). According to certain scientists, the basic division of rural tourism is: agritourism (overnight services, catering services, and other active vacation services on tourist rural family farms; ethnic villages; rural manifestations; folklore; etc.), tourism in national parks and nature parks, adventure tourism (walking, horseback riding, sledding, etc.), wine tourism, gastro-tourism, health tourism (spa), hunting tourism, religious tourism, fishing tourism, and cultural tourism (Vuković et al., 2019; Wardana et al., 2020).

Considering the modern way of life, which implies constant exposure to stress (Bojović et al., 2024; Vujko et al., 2017), it is considered that rural tourism mostly attracts people from cities. What attracts tourists to rural areas are different experiences

Wstęp

Turystyka wiejska to forma turystyki, w której poprzez połączenie działań związanych z rolnictwem i turystyką, a także pobyt na wsi, powstaje specyficzny produkt turystyczny (Crăciun i in., 2022; Gao i Wu, 2017; Kortoci i Kortoci, 2017; Kumar i in., 2020). Według Karthika (2023) turystyka wiejska łączy w sobie tradycyjne wartości danego obszaru i ludzi z pobytem na łonie natury w celu zaspokojenia potrzeb turystów. Ponadto turystyka wiejska charakteryzuje się tym, że uosobieniem wszystkich wartości jest w rzeczywistości gospodarz ze swoim podejściem do gości i sposobem, w jaki traktuje swoją rodzinę i ziemię, ponieważ rolnictwo jest podstawową gałęzią gospodarki związaną z obszarami wiejskimi (Wijijayanti i in., 2023). Według niektórych naukowców podstawowy podział turystyki wiejskiej to: agroturystyka (usługi noclegowe, usługi gastronomiczne i inne usługi aktywnego wypoczynku w turystycznych wiejskich gospodarstwach rodzinnych; wioski etniczne; emblematy wsi; folklor itp.), turystyka w parkach narodowych i parkach przyrody, turystyka przygodowa (space-ry, jazda konna, jazda na sankach itp.), turystyka winiarska, turystyka gastronomiczna, turystyka zdrowotna (spa), turystyka myśliwska, turystyka religijna, turystyka wędkarska i turystyka kulturowa (Vuković i in., 2019; Wardana i in., 2020).

Biorąc pod uwagę współczesny styl życia, który wiąże się z ciągłym narażeniem na stres

that are offered in villages, and above all, close contact with nature and numerous animals that are kept in the villages and contact with the traditional way of life (folklore, customs, songs, local legends, traditional way of working, etc.). Such interests connect tourists with people who live in places they visit, so in that way, rural tourism is also connected with cultural tourism (Vujko et al., 2021). Another very important aspect of rural tourism is gastronomy. It is strongly believed that food in rural areas is healthier, organic, and that meals are prepared in a traditional way (Obradović et al., 2023; Vuković et al., 2019). Also, quality vines are grown in rural areas, so the wines are authentic and unique, which makes wine tourism develop in rural areas (Vuković et al., 2019).

The paper began with the hypothesis that the development of tourism has positive effects on the development of rural destinations. That forced the question, what does the development of a rural destination really mean? In order to answer this question, it was necessary to pose sub-hypothesis: the survival of a rural destination is conditioned by the development of service activities, such as tourism. That points to the fact that villages in Serbia face serious problems due to the migration of young people from villages to city, and there are many reasons for that. One of the main reasons is the fact that young people have no business in the villages and living in the village is becoming increasingly harder. It was necessary to make a change that would systematically enable young people to stay in rural areas and return from cities. Tourist destinations had to develop through the diversification of different activities. Tourism is precisely one of the activities characterized by the effects of multiplication. This means that within one activity, there are different activities that are conditioned by each other. Similarly, the relationship between tourism and the economy provides multiple opportunities for the development of rural destinations and village empowerment. Therefore, it could be said that the development of a rural destination first of all means sustainable and planned direction of activity with the aim of achieving prosperity and well-being of local population, i.e., proportional relationship of economic indicators of sustainability with sociological and ecological indicators of sustainability in rural destinations.

What represents a research gap is the fact that all rural areas in Serbia are not equally developed, and thus the same development guidelines cannot be applied to all destinations. Local residents of cities perceive vacations in the countryside in a different way than people from the countryside.

(Bojović i in., 2024; Vujko i in., 2017), uważa się, że turystyka wiejska przyciąga głównie ludzi z miast. Tym, co przyciąga turystów na obszary wiejskie, są różne doświadczenia oferowane na wsiach, a przede wszystkim bliski kontakt z przyrodą i licznymi zwierzętami hodowanymi na wsiach oraz kontakt z tradycyjnym stylem życia (folklor, zwyczaje, pieśni, lokalne legendy, tradycyjny sposób pracy itp.). Takie zainteresowania łączą turystów z ludźmi, którzy mieszkają w odwiedzanych przez nich miejscach, dzięki czemu turystyka wiejska jest również związana z turystyką kulturową (Vujko i in., 2021). Innym bardzo ważnym aspektem turystyki wiejskiej jest gastronomia. Uważa się, że żywność na obszarach wiejskich jest zdrowsza, ekologiczna, a posiłki przygotowywane są w tradycyjny sposób (Obradović i in., 2023; Vuković i in., 2019). Ponadto na obszarach wiejskich uprawia się wysokiej jakości winorośl, dzięki czemu wina są autentyczne i niepowtarzalne, co sprawia, że na obszarach wiejskich rozwija się także turystyka winiarska (Vuković i in., 2019).

Artykuł rozpoczyna hipoteza, zgodnie z którą rozwój turystyki ma pozytywny wpływ na rozwój obszarów wiejskich. Aby odpowiedzieć na to pytanie, konieczne było postawienie podhipotezy: przetrwanie wiejskiej destynacji jest uwarunkowane rozwojem działalności usługowej, takiej jak turystyka. Wskazuje to na fakt, że wsie w Serbii zmagają się z poważnym problemem z powodu migracji młodych ludzi ze wsi do miast, której jednym z głównych powodów jest fakt, że młodzi ludzie nie mają co robić na wsiach i coraz trudniej jest żyć na wsi. Konieczna była zmiana, która systematycznie umożliwiałaby młodym ludziom pozostanie na wsi, a także ich powrót z miast. Ośrodki turystyczne musiały rozwijać się poprzez dywersyfikację różnych działań. Turystyka jest właśnie jednym z rodzajów działalności charakteryzujących się efektem multiplikacji. Oznacza to, że w ramach jednej działalności istnieją różne działania, które są wzajemnie uwarunkowane. Podobnie związek między turystyką a gospodarką zapewnia wiele możliwości rozwoju wiejskich destynacji i wzmocnienia pozycji wsi. Dlatego można stwierdzić, że rozwój wiejskiej destynacji oznacza przede wszystkim zrównoważony i zaplanowany kierunek działalności w celu osiągnięcia dobrobytu i dobrostanu miejscowych mieszkańców, tj. proporcjonalny stosunek ekonomicznych wskaźników zrównoważonego rozwoju do socjologicznych i ekologicznych wskaźników zrównoważonego rozwoju w wiejskich destynacjach.

Lukę badawczą stanowi fakt, że wszystkie wiejskie obszary w Serbii nie są jednakowo rozwinięte, a zatem nie można stosować tych samych wytycznych dotyczących rozwoju do wszystkich miejsc docelowych.

However, what should be strived for is that everyone understands the importance of rural tourism as a sustainable form of tourism. Three hundred and three local rural residents of 17 Fruška Gora Mountain villages (Vojvodina) were asked to answer certain questions using the modified TIAS scale, with the assumption that the answers would give the ultimate positive attitude regarding the development of tourism in their villages. As expected, the responses of the majority of respondents were positive regarding the development of tourism in their villages, regardless of economic, sociological, or ecological indicators of sustainable development. This led to the conclusion that the negative aspects of development directly depend on the form of tourism and the destination where tourism is developed. Regarding rural tourism, the conclusion is that it is a sustainable form of tourism, which represents a desirable type of tourism with care for the destination, as well as the local community.

Literature Review

Scientists believe (An & Alarcón, 2020; Chen et al., 2023; Ćurčić et al., 2021) that it is rural tourism that is crucial for the sustainable development of rural destinations, which can be seen through economic indicators of sustainability (Akhtar, 2023; Boley et al., 2018; Petelca & Garbuz, 2020; Quaranta et al., 2016), sociological (Dezsi et al., 2014; Petelca & Garbuz, 2020; Quaranta et al., 2016) and ecological ones (Ahmadi et al., 2018). This primarily means that by deciding to engage in rural tourism, the local population opts for the preservation of local identity, traditions, and customs, but also the strengthening of autochthonous, traditional, and ecological production (Garrod et al., 2006). Relying on the postulates of sustainability, rural tourism has minimal impact on the environment and the traditional values of rural destinations (Germanovich et al., 2020). Even more, it is such a form of tourism that contributes to the protection of local ecosystems and culture, and at the same time affects the economic development and prosperity of rural destinations (Nastić et al., 2024), primarily through the creation of new jobs, the strengthening of local entrepreneurship (Panić et al., 2024), and the empowerment of women (Maksimović et al., 2019; Vujko et al., 2019). According to Fallon and Schofield (2006), rural tourism represents responsible tourism that has a friendly relationship with rural destinations and the local population, i.e., natural and cultural resources (Han et al., 2021). Thus, rural tourism

Lokalni mieszkańcy miast postrzegają wakacje na wsi w inny sposób niż ludzie ze wsi. Należy jednak dążyć do tego, aby wszyscy rozumieli znaczenie turystyki wiejskiej jako zrównoważonej formy turystyki. Poproszono 303 lokalnych mieszkańców 17 wsi w górach Fruška Gora (Wojwodina) o udzielenie odpowiedzi na niektóre pytania za pomocą zmodyfikowanej skali TIAS, przy założeniu, że odpowiedzi będą wskazywały na pozytywne nastawienie do rozwoju turystyki w ich wsiach. Zgodnie z oczekiwaniami odpowiedzi większości respondentów były pozytywne w odniesieniu do rozwoju turystyki w ich wsiach, niezależnie od tego, czy chodziło o ekonomiczne, socjologiczne czy ekologiczne wskaźniki zrównoważonego rozwoju. Prowadzi to do wniosku, że negatywne aspekty rozwoju bezpośrednio zależą od formy turystyki i miejsca docelowego, w którym turystyka rozwija się. Jeśli chodzi o turystykę wiejską, wniosek jest taki, że jest to zrównoważona forma turystyki, która reprezentuje pożądany rodzaj turystyki z dbałością o miejsce docelowe, a także społeczność lokalną.

Przegląd literatury

Naukowcy uważają (An i Alarcón, 2020; Chen i in., 2023; Ćurčić i in., 2021), że turystyka wiejska ma kluczowe znaczenie dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, co można zaobserwować na podstawie ekonomicznych wskaźników zrównoważonego rozwoju (Akhtar, 2023; Boley i in., 2018; Petelca i Garbuz, 2020; Quaranta i in., 2016), socjologicznych (Dezsi i in., 2014; Petelca i Garbuz, 2020; Quaranta i in., 2016) i ekologicznych (Ahmadi i in., 2018). Oznacza to przede wszystkim, że decydując się na turystykę wiejską, lokalni mieszkańcy opowiadają się za zachowaniem lokalnej tożsamości, tradycji i zwyczajów, ale także za wzmocnieniem autochtonicznej, tradycyjnej i ekologicznej produkcji (Garrod i in., 2006). Opierając się na postulatach zrównoważonego rozwoju, turystyka wiejska ma minimalny wpływ na środowisko i tradycyjne wartości wiejskich destynacji (Germanovich i in., 2020). Co więcej, jest to taka forma turystyki, która przyczynia się do ochrony lokalnych ekosystemów i kultury, a jednocześnie wpływa na rozwój gospodarczy i dobrobyt obszarów wiejskich (Nastić i in., 2024), przede wszystkim poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, wzmacnianie lokalnej przedsiębiorczości (Panić i in., 2024) oraz wzmocnienie pozycji kobiet (Maksimović i in., 2019; Vujko i in., 2018). Fallon i Schofield (2006) twierdzą, że turystyka wiejska jest odpowiedzialną turystyką, która jest przyjazna dla wiejskich destynacji i lokalnych mieszkańców, tj. zasobów naturalnych i kulturowych (Han i in., 2021). W związku z tym turystyka

is a form of tourism that provides numerous opportunities related to sustainable development, on which both local and national strategies can be based (Vujko & Gajić, 2014), primarily because the basis of sustainable development are networking and effective cooperation of certain public and private sector interest groups (Nelson et al., 2021).

There are numerous good practice examples of how rural tourism has a positive impact on the development of rural destinations. According to Bodorkós and Pataki (2009), Hungary has focused its sustainable development on the development of sustainable forms of tourism. This is primarily where rural tourism is found. In that sense, Yanan et al. (2024) point out that rural tourism contributes to the revitalization of rural areas, thereby achieving long-term prosperity of the entire country. It is important to determine the development of tourism in the direction of sustainable rural development, which strengthens the local community, organizes numerous workshops, implements various strategic projects, and strengthens entrepreneurship. Back in 1973, the "Pro Natur" campaign was implemented in Hungary, which even then emphasized environmental protection, rural tourism, and sustainability as the main foundations of tourism development. Characterized by traditional houses, čikoši (shepherds), traditional gastronomy, wine, and traditional musicians, Hortobađ is the first and the largest (52 thousand ha) national park of Hungary (currently: 82 thousand ha), where a large number of events are held throughout the year with the aim of promoting nature protection, preserving old crafts, and nurturing traditions.

According to Iorio and Corsale (2010), who investigated the attitudes of the local population regarding the development of rural tourism in Romania, and Matei (Titilina) (2015), it can be concluded that the population of Romania supports the development of rural tourism, and their positive attitudes stem from various forms of education and awareness-raising workshops on the importance of tourism development for local communities, especially rural ones. The rural population of Croatia has a similar attitude. According to Botrić (2023), due to the increased awareness of the importance of tourism development, the population is ready to invest its resources in the development of tourism and help in the transformation of rural areas into rural tourist destinations, while respecting all the principles of sustainability indicators. An interested local population is one of the most important links in the process of transforming comparative into competitive advantages of destinations.

wiejska jest formą turystyki, która zapewnia liczne możliwości związane ze zrównoważonym rozwojem, na których można oprzeć zarówno strategię lokalną, jak i krajową (Vujko i Gajić, 2014), przede wszystkim dlatego, że podstawą zrównoważonego rozwoju jest nawiązywanie kontaktów i efektywna współpraca niektórych zainteresowanych grup sektora publicznego i prywatnego (Nelson i in., 2021).

Istnieje wiele przykładów dobrych praktyk pokazujących, w jaki sposób turystyka wiejska ma pozytywny wpływ na rozwój obszarów wiejskich. Bodorkós i Pataki (2009) są zdania, że Węgry skoncentrowały swój zrównoważony rozwój na rozwoju zrównoważonych form turystyki. Dotyczy to przede wszystkim turystyki wiejskiej. W tym sensie Yanan i in. (2024) wskazują, że turystyka wiejska przyczynia się do rewitalizacji obszarów wiejskich, przyczyniając się w ten sposób do dobrobytu całego kraju w dłuższej perspektywie. Ważne jest, aby określić rozwój turystyki w kierunku zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, który wzmacnia lokalną społeczność, w ramach którego organizowane są liczne warsztaty, wdrażane są różne strategiczne projekty i wzmacniana jest przedsiębiorczość. Już w 1973 roku na Węgrzech wdrożono kampanię „Pro Natur”, która już wtedy kładła nacisk na ochronę środowiska, turystykę wiejską i zrównoważony rozwój jako główne podstawy rozwoju turystyki. Hortobađ, pierwszy i największy (52 tys. ha) park narodowy na Węgrzech (obecnie: 82 tys. ha), charakteryzujący się tradycyjnymi domami, čikoši (pasterzami), tradycyjną kuchnią, winem i muzyką, jest miejscem, w którym przez cały rok odbywa się wiele imprez mających na celu promowanie ochrony przyrody, pielęgnowanie starego rzemiosła i tradycji.

Iorio i Corsale (2010), którzy badali postawy lokalnych mieszkańców w odniesieniu do rozwoju turystyki wiejskiej w Rumunii, oraz Matei (Titilina) (2015) uważają, że mieszkańcy Rumunii wspierają rozwój turystyki wiejskiej, a ich pozytywne postawy wynikają z różnych form edukacji i warsztatów podnoszących świadomość na temat znaczenia rozwoju turystyki dla społeczności lokalnych, zwłaszcza wiejskich. Podobne nastawienie ma ludność wiejska w Chorwacji. Ze względu na zwiększoną świadomość znaczenia rozwoju turystyki, mieszkańcy są gotowi zainwestować swoje zasoby w rozwój turystyki i pomóc w przekształcaniu obszarów wiejskich w wiejskie ośrodki turystyczne, przy jednoczesnym poszanowaniu wszystkich zasad wskaźników zrównoważonego rozwoju (Botrić, 2023). Zainteresowanie lokalnych mieszkańców jest jednym z najważniejszych ogniw w procesie przekształcania przewag komparatywnych w przewagi konkurencyjne destynacji.

On the other hand, there are scientists that believe that the negative impact of the development of tourism in rural destinations is greater than the positive one (Baral & Prasad Rijal, 2022; Huo et al., 2023). They believe that these negative impacts are felt precisely through indicators of sustainability, namely economic (seasonality, competition, unskilled labor and others), sociological (loss of cultural identity, disappearance of traditional value system, infringement of human rights, crime, prostitution, etc.), and ecological (devastation and degradation of cultural heritage, noise, pollution, and others). According to An and Alarcón (2020), the development of tourism has a negative impact on space in terms of its destruction and devastation, change of use of space, and uncontrolled construction. Scientists who advocate the negative aspects of tourism development actually point to the danger of uncontrolled tourism development (Roodbari & Olya, 2023), believing that it can lead to the destruction of the environment and the traditional identity of the local community, which then again has a negative impact on the further development of tourism and quality of life (Kachniewska, 2015).

Material and Methods

The paper begins with the initial hypothesis that the development of tourism has positive effects on the development of rural destinations. The authors wanted to show the opinion of the respondents of rural destinations based on certain economic, sociological, and ecological indicators of sustainable development, assuming that they will have positive attitudes. Sociological indicators refer to the quality of life in terms of interpersonal relationships. It means the advantages and disadvantages of meeting new people of different races and nationalities, and interacting with them. Sociological indicators are closely related to economic ones. If tourism develops, it is logical to assume that the economic well-being of that development will be felt, although that can also have its negative effects. On the other hand, environmental indicators point to all aspects of the environment. Environmental issues form the core of sustainable development and are inextricably linked with the economic and sociological component. The connection of the community with its environment is complex and includes both the exploitation of tourist resources and the consumption that affects both the local and the global eco-region, but also the impacts that tourists have on each individual. In order to check the effects of tourism development, the authors used indicators of sustainable development, assuming that these attitudes are positive.

Z drugiej strony niektórzy naukowcy są zdania, że rozwój turystyki w miejscowościach wiejskich ma więcej wad niż superlatyw (Baral i Prasad Rijal, 2022; Huo i in., 2023). Uważają oni, że negatywne skutki są odczuwalne właśnie poprzez wskaźniki zrównoważonego rozwoju, a mianowicie ekonomiczne (sezonowość, konkurencja, niewykwalifikowana siła robocza i inne), socjologiczne (utrata tożsamości kulturowej, zanik tradycyjnego systemu wartości, naruszenie praw człowieka, przestępczość, prostytucja itp.) i ekologiczne (dewastacja i degradacja dziedzictwa kulturowego, hałas, zanieczyszczenie i inne). An i Alarcón (2020) twierdzą, że rozwój turystyki ma negatywny wpływ na przestrzeń pod względem jej niszczenia i dewastacji, zmiany sposobu użytkowania przestrzeni i niekontrolowanej zabudowy. Naukowcy, którzy opowiadają się za negatywnymi aspektami rozwoju turystyki, w rzeczywistości wskazują na niebezpieczeństwo niekontrolowanego rozwoju turystyki (Roodbari i Olya, 2023), uważając, że może to prowadzić do zniszczenia środowiska i tradycyjnej tożsamości lokalnej społeczności, co z kolei ma negatywny wpływ na dalszy rozwój turystyki i jakość życia (Kachniewska, 2015).

Materiał i metody

Artykuł rozpoczął się od wstępnej hipotezy, że rozwój turystyki ma pozytywny wpływ na rozwój obszarów wiejskich. Autorzy chcieli pokazać opinię respondentów z obszarów wiejskich w oparciu o pewne ekonomiczne, socjologiczne i ekologiczne wskaźniki zrównoważonego rozwoju, zakładając, że będą oni mieli pozytywne nastawienie. Wskaźniki socjologiczne odnoszą się do jakości życia pod względem relacji międzyludzkich. Oznacza to zalety i wady poznawania nowych ludzi różnych ras i narodowości oraz interakcji z nimi. Wskaźniki socjologiczne są ściśle powiązane ze wskaźnikami ekonomicznymi. Jeśli rozwija się turystyka, logiczne jest założenie, że odczuwalny będzie dobrobyt gospodarczy tego rozwoju, choć może to mieć również swoje negatywne skutki. Z drugiej strony wskaźniki środowiskowe wskazują na wszystkie aspekty środowiska. Kwestie środowiskowe stanowią rdzeń zrównoważonego rozwoju i są nierozdzielnie związane z komponentem ekonomicznym i socjologicznym. Związek społeczności ze środowiskiem jest złożony i obejmuje zarówno eksploatację zasobów turystycznych, jak i konsumpcję, która wpływa zarówno na lokalny, jak i globalny eko-region, ale także wpływ, jaki turyści wywierają na każdą jednostkę. Aby sprawdzić efekty rozwoju turystyki, wykorzystano wskaźniki zrównoważonego rozwoju, zakładając, że postawy te są pozytywne.

In the research participated 303 local residents from 17 Fruška Gora Mountains villages of Vojvodina Province. The villages that were chosen and analyzed in this paper include: Neštin, Banoštor, Rakovac, Susek, Krčedin, Maradik, Stari Slankamen, Čortanovci, Jazak, Vrdnik, Irig, Neradin, Rivica, Ledinci, Bešenovo, Grgurevci, and Laćarak. The paper presents a unique model for measuring the impact of tourism development on the attitudes of the local population (most often in rural areas), called TIAS (tourism impact attitude scale). The original scale developed by Lankford and Howard (1994) is composed of 28 items grouped into two factors, however, this paper presents a modified version of this scale with four factors (findings) around which nine variables are grouped.

The respondents were guests of very important ethnic festivals that were held in the area of the Fruška Gora National Park in 2023. The events at which data were collected are as follows: *Pudarski dani* (grape days) in the town of Irig; *Karlovačka berba grožđa* (grape harvest festival) in the town of Sremski Karlovci; and Ethno Festival in the town of Indija. Respondents approached the stand of the Tourism Organization of Vojvodina, where they agreed to participate in the research. The research shows the results of all participants who approached the stand.

Factor 1: Benefits from tourism development for individuals and the local community (personal and community benefits). Factor one related to the interaction between local residents and tourists. Relying on the initial hypothesis, it was expectable that the research would show a positive attitude regarding this factor.

Factor 1a: I have more opportunities to meet new people, which enriches my social life since when tourism has developed in my settlement.

Factor 2: Negative impacts of tourism development unite the variables:

Factor 2a: The settlements of this municipality should not attract a large number of visitors.

Factor 2b: Tourism has a negative impact on environmental protection.

Factor 2c: Noise from existing tourist activities has a negative impact on the preservation of the environment.

Factor 2d: In my settlement, the amount of garbage has increased due to more visitors.

Factor 2e: Tourism reduces the opportunity for outdoor recreation in my settlement.

Factor 2f: Tourism has had the effect of increasing the crime rate in my settlement.

W badaniu wzięło udział 303 lokalnych mieszkańców z 17 wsi położonych w górach Fruška Gora w prowincji Wojwodina. Miejscowości, które zostały wybrane i przeanalizowane w tym artykule, to: Neštin, Banoštor, Rakovac, Susek, Krčedin, Maradik, Stari Slankamen, Čortanovci, Jazak, Vrdnik, Irig, Neradin, Rivica, Ledinci, Bešenovo, Grgurevci i Laćarak. W artykule przedstawiono unikalny model pomiaru wpływu rozwoju turystyki na postawy lokalnych mieszkańców (najczęściej na obszarach wiejskich), zwany TIAS (ang. *tourism impact attitude scale*). Oryginalna skala opracowana przez Lankforda i Howarda (Lankford i Howard, 1994) składa się z 28 pozycji pogrupowanych w dwa czynniki, natomiast w artykule przedstawiono zmodyfikowaną wersję tej skali z czterema czynnikami (ustaleniami), wokół których pogrupowano dziewięć zmiennych.

Respondenci byli gośćmi bardzo ważnych festiwali etnicznych, które odbyły się na terenie Parku Narodowego Fruška Gora w 2023 roku. Wydarzenia, podczas których zebrano dane, to: *Pudarski dani* (dni winogron) w mieście Irig; *Karlovačka berba grožđa* (winobranie) w mieście Sremski Karlovci i Ethno Festival w mieście Indija. Respondenci podchodzili do stoiska Organizacji Turystycznej Wojwodiny, gdzie wyrażali zgodę na udział w badaniu. Badanie pokazuje wyniki wszystkich uczestników, którzy podeszli do stoiska.

Czynnik 1: Korzyści z rozwoju turystyki dla osób fizycznych i społeczności lokalnej (korzyści osobiste i dla społeczności). Czynniki pierwszy odnosił się do interakcji między lokalnymi mieszkańcami a turystami. Opierając się na początkowej hipotezie, można było oczekiwać, że respondenci będą wykazywać pozytywne nastawienie do tego czynnika.

Czynnik 1a: Mam więcej okazji do poznawania nowych ludzi, co wzbogaca moje życie towarzyskie, odkąd w mojej miejscowości rozwinęła się turystyka.

Czynnik 2: Negatywne skutki rozwoju turystyki łączą zmienne:

Czynnik 2a: Miejscowości w tej gminie nie powinny zabiegać o dużą liczbę odwiedzających.

Czynnik 2b: Turystyka ma negatywny wpływ na ochronę środowiska.

Czynnik 2c: Hałas związany z istniejącą działalnością turystyczną ma negatywny wpływ na ochronę środowiska.

Czynnik 2d: W mojej miejscowości ilość śmieci wzrosła z powodu większej liczby odwiedzających.

Czynnik 2e: Turystyka zmniejsza możliwości rekreacji na świeżym powietrzu w mojej miejscowości.

Czynnik 2f: Turystyka spowodowała wzrost przestępczości w mojej miejscowości.

The environmental factors of sustainable development that contributed to putting forward the second sub-hypothesis, according to which tourism has a negative impact on the environment and is not and cannot be sustainable for rural destinations, are in question. With a series of variables of the second factor, the authors aimed to verify whether the respondents have some negative notions of tourism development.

Factor 3 – (concern/support for local tourism development) includes a statement (factor 3a): “I oppose the construction of tourist facilities that will attract a large number of visitors to my neighborhood.” The authors wanted to verify the sub-hypothesis, according to which the local population is against the development of tourist infrastructure and superstructure, which would have a negative effect on the local community. The authors made an attempt to examine the invariability of the respondents’ attitudes with a series of negative statements, which turned out to be a very good move when checking the consistency of the initial hypothesis.

As for factor 4 (general opinion on tourism development), the original TIAS scale in its configuration has statements that support the development of tourism. Here, the authors expected a positive attitude of the population, i.e., approval of supporting the development of tourism by decision-makers, because it implies the development of rural areas. Here, statement– “The municipal government is right if it supports the development of tourism” (factor 4a) and sub-hypothesis 4 referred to the fact that the population of rural destinations supports the development of tourism in their villages.

To understand the relationship between gender and these economic indicators, the study used Pearson chi-squared tests for each variable separately. For p value that is greater than 0.05, it means that there is no statistical significance in relation to the gender of the respondent.

Results

In the research participated 197 male and 106 female respondents (in total 303 respondents). These are respondents who are directly involved in the tourism industry, most often in the field of catering. The assumption was that such respondents are competent to give answers about the impact of various aspects of tourism on the lives of the local community.

First, factor 1 was analyzed, i.e., benefits from tourism development for individuals and the local community (personal and community benefits). The finding that was found to be key within this factor is that tourists have more opportunities to meet new people, which has a positive effect on their lives. This factor was the leading sociological indicator of the sustainable

Czynniki środowiskowe zrównoważonego rozwoju, które przyczyniły się do postawienia podhipotezy, że turystyka ma negatywny wpływ na środowisko oraz nie jest i nie może być zrównoważona dla obszarów wiejskich, są kwestionowane. Za pomocą szeregu zmiennych drugiego czynnika chcieliśmy sprawdzić, czy respondenci mają jakieś negatywne wyobrażenia o rozwoju turystyki.

Czynnik 3 – (troska/wsparcie dla lokalnego rozwoju turystyki) zawiera stwierdzenie (czynnik 3a): „Sprzeciwiam się budowie obiektów turystycznych, które będą przyciągały wielu turystów w mojej okolicy. Autorzy chcieli zweryfikować podhipotezę, zgodnie z którą lokalna społeczność jest przeciwna rozbudowie infrastruktury turystycznej i jej nadbudowy, która miałaby negatywny wpływ na lokalną społeczność. Autorzy podjęli próbę zbadania niezmienności postaw respondentów za pomocą serii negatywnych stwierdzeń, co okazało się bardzo dobrym posunięciem przy sprawdzaniu spójności hipotezy wyjściowej.

Odnosnie do czynnika 4 – (ogólna opinia na temat rozwoju turystyki) pierwotna skala TIAS w swojej konfiguracji zawiera stwierdzenia wspierające rozwój turystyki. W tym przypadku oczekiwano pozytywnego nastawienia mieszkańców, tzn. zgody na wsparcie rozwoju turystyki przez decydentów, ponieważ implikuje to rozwój obszarów wiejskich. Tutaj stwierdzenie – „Władze gminy mają rację, jeśli wspierają rozwój turystyki” (czynnik 4a), a podhipoteza 4 odnosiła się do faktu, że ludność miejscowości wiejskich wspiera rozwój turystyki w swoich wioskach.

Aby zrozumieć związek między płcią a tymi wskaźnikami ekonomicznymi, zastosowano testy chi-kwadrat Pearsona dla każdej zmiennej osobno. Dla wartości p większej niż 0,05 oznacza to, że nie ma istotności statystycznej w odniesieniu do płci respondenta.

Wyniki

W badaniu wzięło udział 197 mężczyzn i 106 kobiet (razem 303 respondentów). Są to respondenci bezpośrednio związani z branżą turystyczną, najczęściej w zakresie gastronomii. Założono, że właśnie tacy respondenci są kompetentni do udzielania odpowiedzi na temat wpływu różnych aspektów turystyki na życie lokalnej społeczności.

Najpierw przeanalizowano czynnik 1, tj. korzyści z rozwoju turystyki dla jednostek i społeczności lokalnej. Kluczowym wnioskiem w ramach tego czynnika jest to, że turyści mają więcej okazji do poznawania nowych ludzi, co ma pozytywny wpływ na ich życie. Czynnik ten był wiodącym wskaźnikiem socjologicznym zrównoważonego rozwoju

development of tourism in rural destinations. Bearing in mind the starting hypothesis of the work, the assumption that the respondents would have positive answers regarding this question turned out to be correct (298 respondents agree with positive changes from the development of tourism). Analyzing Table 1, it can be concluded that there is no statistically significant difference in relation to the gender of the respondents, considering that both male and female respondents gave completely uniform answers regarding this question.

turystyki w miejscowościach wiejskich. Mając na uwadze hipotezę wyjściową pracy, założenie, że respondenci udzielą pozytywnych odpowiedzi na to pytanie okazało się słuszne (298 respondentów zgadza się z pozytywnymi zmianami wynikającymi z rozwoju turystyki). Analizując tabelę 1, można stwierdzić, że nie ma statystycznie istotnej różnicy w odniesieniu do płci respondentów, biorąc pod uwagę, że zarówno mężczyźni, jak i kobiety udzielili całkowicie jednolitych odpowiedzi na to pytanie.

Table 1. Social life and tourism**Tabela 1. Życie społeczne i turystyka**

Factor / Czynnik	Opinion / Opinia	Gender / Płeć		Total / Łącznie
		Male / Mężczyzna	Female / Kobieta	
I have more opportunities to meet new people, which enriches my social life since when tourism has developed in my settlement. / Mam więcej okazji do poznawania nowych ludzi, co wzbogaca moje życie towarzyskie, odkąd w mojej miejscowości rozwinęła się turystyka.	I completely agree / Całkowicie się zgadzam	162	92	254
	I agree / Zgadzam się	31	13	44
	No changes / Bez zmian	4	1	5
Total / Łącznie		197	106	303
Value / Wartość		df	Asymptotic significance (two-sided) / Istotność asymptotyczna (dwustronna)	
Pearson chi-squared test / Chi-kwadrat Pearsona		1,236	2	.539

Source: authors' own research.

Źródło: opracowanie własne.

In the context of the second factor 2 (negative impacts of tourism development), ecological indicators of sustainable development of tourism in rural destinations were analyzed here. By examining Table 2, it can be concluded that the respondents in most cases do not agree with the statement that the number of visitors should be limited. This indicates the attitude of the respondents that they benefit from the development of tourism and it can be assumed that the main benefit is economic one (Arslanturk et al., 2011; Blake, 2009; Sančanin et al., 2023).

Nevertheless, a statistically significant difference was observed in the respondents' answers in relation to gender (Table 2). It can be assumed that this is a difference related to differences in employment opportunities in rural tourism (Balaguer & Cantavella-Jorda, 2002). Rural destinations represent patriarchal communities where the male principle still dominates (Schrock & Schwalbe, 2009). One can say that it is a question of disproportionality in relation to economic conditions and indicators, although both agree that rural development should rely on tourism and tourism is a sustainable opportunity.

W kontekście drugiego czynnika (negatywne skutki rozwoju turystyki) przeanalizowano ekologiczne wskaźniki zrównoważonego rozwoju turystyki w miejscowościach wiejskich. Na podstawie tabeli 2 można stwierdzić, że respondenci w większości przypadków nie zgadzają się ze stwierdzeniem, że liczba odwiedzających powinna być ograniczona. Wskazuje to na postawę respondentów, że czerpią korzyści z rozwoju turystyki i można założyć, że główna korzyść jest ekonomiczna (Arslanturk i in., 2011; Blake, 2009; Sančanin i in., 2023).

Niemniej jednak zaobserwowano statystycznie istotną różnicę w odpowiedziach respondentów w odniesieniu do płci (tab. 2). Można założyć, że jest to różnica związana z różnicami w możliwościach zatrudnienia w turystyce wiejskiej (Balaguer i Cantavella-Jorda, 2002). Wiejskie destynacje reprezentują patriarchalne społeczności, w których nadal dominuje męska zasada (Schrock i Schwalbe, 2009). Można powiedzieć, że jest to kwestia dysproporcji w odniesieniu do warunków ekonomicznych i wskaźników, chociaż obie strony zgadzają się, że rozwój obszarów wiejskich powinien opierać się na turystyce, a turystyka jest zrównoważoną szansą.

Table 2. Limitation of the number of visitors**Tabela 2. Ograniczenie liczby odwiedzających**

Factor / Czynnik	Opinion / Opinia	Gender / Płeć		Total / Łącznie
		Male / Mężczyzna	Female / Kobieta	
The settlements of this municipality should not initiate the attraction of a large number of visitors. / Gminy nie powinny zabiegać o dużą liczbę odwiedzających.	I agree / Zgadzam się	2	0	2
	No changes / Bez zmian	16	5	21
	I disagree / Nie zgadzam się	115	97	212
	I strongly disagree / Zdecydowanie się nie zgadzam	64	4	68
Total / Łącznie		197	106	303
Value / Wartość		df	Asymptotic significance (two-sided) / Istotność asymptotyczna (dwustronna)	
Pearson chi-squared test / Chi-kwadrat Pearsona		38,361	3	.000

Source: authors' own research.

Źródło: opracowanie własne.

Table 3 shows that respondents in most cases believe that tourism does not have a negative impact on the preservation of the environment in rural areas. This turned out to be a very positive statement, because it fully coincides with the basic principles of sustainability, and above all that tourism affects the raising of awareness of the need for conservation, but also provides certain financial and other resources for the rural destinations preservation and increases their economic importance (Nunkoo et al., 2020). The data from Table 3 indicate that there is no statistical significance when it comes to respondents' answers in relation to gender.

W tabeli 3 można zauważyć, że respondenci w większości przypadków uważają, że turystyka nie ma negatywnego wpływu na zachowanie środowiska naturalnego na obszarach wiejskich. Okazało się to bardzo pozytywnym stwierdzeniem, ponieważ w pełni pokrywa się z podstawowymi zasadami zrównoważonego rozwoju, a przede wszystkim z tym, że turystyka wpływa na podnoszenie świadomości na temat potrzeby ochrony środowiska, ale także zapewnia pewne środki finansowe i inne zasoby na ochronę obszarów wiejskich i zwiększa ich znaczenie gospodarcze (Nunkoo i in., 2020). Dane w tabeli 3 wskazują, że nie ma istotności statystycznej, jeśli chodzi o odpowiedzi respondentów w odniesieniu do płci.

Table 3. Tourism and the environment**Tabela 3. Turystyka i środowisko**

Factor / Czynnik	Opinion / Opinia	Gender / Płeć		Total / Łącznie
		Male / Mężczyzna	Female / Kobieta	
Tourism has a negative impact on environmental protection. / Turystyka ma negatywny wpływ na ochronę środowiska.	I agree / Zgadzam się	1	0	1
	No changes / Bez zmian	9	11	20
	I disagree / Nie zgadzam się	136	83	219
	I strongly disagree / Zdecydowanie się nie zgadzam	51	12	63
Total / Łącznie		197	106	303
Value / Wartość		df	Asymptotic significance (two-sided) / Istotność asymptotyczna (dwustronna)	
Pearson chi-squared test / Chi-kwadrat Pearsona		11,914	3	.008

Source: authors' own research.

Źródło: opracowanie własne.

When it comes to noise, scientists agree that it is a problem that, in addition to drastically disrupting public order and peace, largely affects the health of the population and prevents its normal functioning (Temelkov & Gulev, 2019). It is a problem that requires deeper research and a systemic approach. However, when it comes to the research, Table 4 shows that, in most cases, the respondents do not agree with the statement that tourists make noise and thus have a negative impact on environmental protection. This data again indicates that tourism in the villages under examination is not excessive and that the positive aspects of tourism development are felt in those areas, not the negative ones. When it comes to the given statement about noise, both sexes have an equal attitude, given that no statistically significant difference was observed (Table 4).

Jeśli chodzi o hałas, naukowcy zgadzają się, że jest to problem, który oprócz drastycznego zakłócania porządku publicznego i spokoju, w dużej mierze wpływa na zdrowie mieszkańców i uniemożliwia im normalne funkcjonowanie (Temelkov i Gulev, 2019). Jest to problem, który wymaga głębszych badań i podejścia systemowego. Jeśli jednak chodzi o niniejsze badania, tabela 4 pokazuje, że w większości przypadków respondenci nie zgadzają się ze stwierdzeniem, że turyści hałasują, a tym samym mają negatywny wpływ na ochronę środowiska. Dane te ponownie wskazują, że turystyka w obserwowanych wioskach nie jest nadmierna i że pozytywne aspekty rozwoju turystyki są odczuwalne na tych obszarach, a nie negatywne. Jeśli chodzi o dane stwierdzenie dotyczące hałasu, obie płcie mają takie samo nastawienie, biorąc pod uwagę, że nie zaobserwowano statystycznie istotnej różnicy (tab. 4).

Table 4. Noise and tourism
Tabela 4. Hałas i turystyka

Factor / Czynnik	Opinion / Opinia	Gender / Płeć		Total / Łącznie
		Male / Mężczyzna	Female / Kobieta	
Noise from existing tourist activities has a negative impact on environmental protection. / Hałas związany z istniejącą działalnością turystyczną ma negatywny wpływ na ochronę środowiska.	I agree / Zgadzam się	1	0	1
	No changes / Bez zmian	12	13	25
	I disagree / Nie zgadzam się	145	66	211
	I strongly disagree / Zdecydowanie się nie zgadzam	39	27	66
Total / Łącznie		197	106	303
		Asymptotic significance (two-sided) / Istotność asymptotyczna (dwustronna)		
Pearson chi-squared test / Chi-kwadrat Pearsona		Value / Wartość	df	
		6,012	3	.111

Source: authors' own research.

Źródło: opracowanie własne.

Another ecological indicator of sustainable development is waste (Table 5). In fact, scientists agree that negative impacts are not equally observed everywhere and that the extent and type of impacts depend primarily on numerous factors. One of the factors is the contractive zone of tourist motives, i.e., the level and type of attractiveness. Also, even with this question, no statistical significance was recorded in the answers in relation to the gender of the respondents (Table 5).

Kolejnym ekologicznym wskaźnikiem zrównoważonego rozwoju są odpady (tab. 5). W rzeczywistości naukowcy zgadzają się, że negatywne skutki nie są wszędzie jednakowo zaobserwowane, a ich zakres i rodzaj zależą przede wszystkim od wielu czynników. Jednym z nich jest umowna strefa motywów turystycznych, czyli poziom i rodzaj atrakcyjności. Również w przypadku tego pytania nie odnotowano istotności statystycznej w odpowiedziach w odniesieniu do płci respondentów (tab. 5).

Table 5. Waste and tourism
Tabela 5. Odpady i turystyka

Factor / Czynnik	Opinion / Opinia	Gender / Płeć		Total / Łącznie
		Male / Mężczyzna	Female / Kobieta	
In my settlement the amount of trash has increased due to more visitors. / W mojej miejscowości ilość śmieci wzrosła z powodu większej liczby odwiedzających.	I agree / Zgadzam się	1	0	1
	No changes / Bez zmian	5	11	16
	I disagree / Nie zgadzam się	138	76	214
	I strongly disagree / Zdecydowanie się nie zgadzam	53	19	72
Total / Łącznie		197	106	303
Value / Wartość		df	Asymptotic significance (two-sided) / Istotność asymptotyczna (dwustronna)	
Pearson chi-squared test / Chi-kwadrat Pearsona		10,923	3	.012

Source: authors' own research.

Źródło: opracowanie własne.

The majority of respondents do not agree with the statement that tourism reduces the opportunity for outdoor recreation (Table 6). A proposal for future research can be precisely the views of respondents how tourism has influenced the increase in opportunities for outdoor recreation in rural destinations. Table 6 shows that there is significance statistical difference in answers in relation to respondents' gender. In order to explain this (Table 6), it is necessary to investigate a certain relationship between gender and sports. Some scientists claim that men practice sports more often than women, so considering the sample of respondents, it can be assumed that this is the reason for this state of affairs (Perić et al., 2019).

Większość respondentów nie zgadza się ze stwierdzeniem, że turystyka zmniejsza możliwości rekreacji na świeżym powietrzu (tab. 6). Propozycją dla przyszłych badań mogą być właśnie poglądy respondentów, w jaki sposób turystyka wpłynęła na wzrost możliwości rekreacji na świeżym powietrzu w miejscowościach wiejskich. Tabela 6 pokazuje, że istnieje istotna statystyczna różnica w odpowiedziach w odniesieniu do płci respondentów. Aby to wyjaśnić (tab. 6), konieczne jest zbadanie związku między płcią a sportem. Niektórzy naukowcy twierdzą, że mężczyźni uprawiają sport częściej niż kobiety, więc biorąc pod uwagę próbę respondentów, można założyć, że to jest przyczyną takiego stanu rzeczy (Perić i in., 2019).

Table 6. Recreation and tourism
Tabela 6. Rekreacja i turystyka

Factor / Czynnik	Opinion / Opinia	Gender / Płeć		Total / Łącznie
		Male / Mężczyzna	Female / Kobieta	
Tourism reduces the opportunity for outdoor recreation in my settlement. / Turystyka zmniejsza możliwości rekreacji na świeżym powietrzu w mojej miejscowości.	I agree / Zgadzam się	1	0	1
	No changes / Bez zmian	25	2	27
	I disagree / Nie zgadzam się	147	62	209
	I strongly disagree / Zdecydowanie się nie zgadzam	24	42	66
Total / Łącznie		197	106	303
Value / Wartość		df	Asymptotic significance (two-sided) / Istotność asymptotyczna (dwustronna)	
Pearson chi-squared test / Chi-kwadrat Pearsona		35,987	3	.000

Source: authors' own research.

Źródło: opracowanie własne.

The vast majority of the respondents do not agree with the statement that tourism has influenced the increase in the crime rate (Table 7). It should be said that there is no statistical significance in the answers in relation to the gender of the respondents, i.e., both genders agree with the statement that tourism has no impact on crime in their places (Table 7).

Zdecydowana większość respondentów nie zgadza się ze stwierdzeniem, że turystyka wpłynęła na wzrost wskaźnika przestępczości (tab. 7). Należy stwierdzić, że odpowiedzi w odniesieniu do płci respondentów nie są istotne statystycznie, to znaczy obie płcie zgadzają się ze stwierdzeniem, że turystyka nie ma wpływu na przestępczość w ich miejscowościach (tab. 7).

Tabela 7. Crime and tourism

Tabela 7. Przestępczość i turystyka

Factor / Czynnik	Opinion / Opinia	Gender / Płeć		Total / Łącznie
		Male / Mężczyzna	Female / Kobieta	
Tourism has increased the crime rate in my settlement. / Turystyka wpłynęła na zwiększenie wskaźnika przestępczości w mojej miejscowości.	I agree / Zgadzam się	1	0	1
	No changes / Bez zmian	25	2	27
	I disagree / Nie zgadzam się	147	62	209
	I strongly disagree / Zdecydowanie się nie zgadzam	24	42	66
Total / Łącznie		197	106	303
Value / Wartość		Asymptotic significance (two-sided) / Istotność asymptotyczna (dwustronna)		
Pearson chi-squared test / Chi-kwadrat Pearsona		.791	3	.852

Source: authors' own research.

Źródło: opracowanie własne.

When it comes to factor 3 (concern/support for local tourism development), the authors wanted to verify the sub-hypothesis 3 that the local population is against the development of tourist infrastructure and superstructure, which for the local community would have a negative effect. Table 8 shows that the largest number of respondents oppose this statement. The fact is that tourism cannot take place without an adequate infrastructure network and an adequate superstructure. Table 8 shows that there is no statistically significant difference in the respondents' answers in relation to the gender.

The last analyzed factor was factor 4 (general opinion on tourism development). According to Table 9, respondents in most cases agreed with the attitude of the need for support. As sub-hypothesis 4 was related to the fact that the population of rural destinations support the development of tourism in their villages, it turned out that this sub-hypothesis is correct, i.e., the data confirm this statement. On the example of the local population, a positive attitude favors supporting the development of tourism. Table 9 shows that there is no difference in the responses of the respondents in relation to their gender.

Jeśli chodzi o czynnik 3 (troska i wsparcie dla lokalnego rozwoju turystyki), autorzy chcieli zwerifikować podhipotezę 3, że miejscowi mieszkańcy są przeciwni rozbudowie infrastruktury turystycznej i jej nadbudowy, co dla lokalnej społeczności miałoby negatywny wpływ. Tabela 8 pokazuje, że największa liczba respondentów jest przeciwna temu stwierdzeniu. Faktem jest, że turystyka nie może odbywać się bez odpowiedniej sieci infrastrukturalnej i odpowiedniej nadbudowy. Tabela 8 pokazuje, że nie ma statystycznie istotnej różnicy w odpowiedziach respondentów w odniesieniu do płci.

Ostatnim analizowanym czynnikiem był czynnik 4 (ogólna opinia na temat rozwoju turystyki). Zgodnie z tabelą 9 respondenci w większości przypadków zgadzali się z postawą potrzeby wsparcia. Ponieważ podhipoteza 4 odnosiła się do faktu, że mieszkańcy miejscowości wiejskich wspierają rozwój turystyki w swoich wsiach, okazało się, że ta podhipoteza jest poprawna – dane potwierdzają to stwierdzenie. Na przykładzie opinii miejscowych mieszkańców pozytywne nastawienie sprzyja wspieraniu rozwoju turystyki. Na podstawie tabeli 9 nie zaobserwowano różnicy w odpowiedziach respondentów w odniesieniu do ich płci.

Table 8. Development of tourist infrastructure and superstructure in rural destinations**Tabela 8. Rozbudowa infrastruktury i nadbudowy turystycznej w miejscowościach wiejskich**

Factor / Czynnik	Opinion / Opinia	Gender / Płeć		Total / Łącznie
		Male / Mężczyzna	Female / Kobieta	
I oppose the development of tourist facilities that will attract a large number of visitors to my settlement. / Sprzeciwiam się budowie obiektów turystycznych, które przyciągną dużą liczbę odwiedzających do mojej miejscowości.	I have no opinion / Nie mam zdania	37	22	59
	I do not agree / Nie zgadzam się	111	73	184
	I strongly disagree / Zdecydowanie się nie zgadzam	49	11	60
Total / Łącznie		197	106	303
Value / Wartość		df		Asymptotic significance (two-sided) / Istotność asymptotyczna (dwustronna)
Pearson chi-squared test / Chi-kwadrat Pearsona		9,231		3
				.010

Source: authors' own research.

Źródło: opracowanie własne.

Table 9. Support for tourism development**Tabela 9. Wsparcie dla rozwoju turystyki**

Factor / Czynnik	Opinion / Opinia	Gender / Płeć		Total / Łącznie
		Male / Mężczyzna	Female / Kobieta	
The municipal government is right when it comes to supporting the development of tourism. / Władze gminy słusznie wspierają rozwój turystyki.	I completely agree / Całkowicie się zgadzam	123	61	184
	I agree / Zgadzam się	54	36	90
	No changes / Bez zmian	19	9	28
	I disagree / Nie zgadzam się	1	0	1
Total / Łącznie		197	106	303
Value / Wartość		df		Asymptotic significance (two-sided) / Istotność asymptotyczna (dwustronna)
Pearson chi-squared test / Chi-kwadrat Pearsona		1,904		3
				.592

Source: authors' own research.

Źródło: opracowanie własne.

Discussion

What tourism definitely brings to local communities is meeting a large number of people (Jepson & Sharpley, 2015). This affects mutual understanding, reducing differences between certain groups of the population, but also nations or races. Direct contact between local residents and tourists contributes to better understanding, which in turn results in better tolerance and overcoming prejudices (Lin et al., 2017; Lindberg et al., 2021). Bearing all this in mind, sub-hypothesis 1 proved to be correct and was confirmed, since the respondents had a positive attitude regarding this statement.

Dyskusja

To, co turystyka zdecydowanie wnosi do lokalnych społeczności, to spotkania z dużą liczbą ludzi (Jepson i Sharpley, 2015). Wpływa to na wzajemne zrozumienie, zmniejszając różnice między niektórymi grupami mieszkańców, ale także narodami czy rasami. Bezpośredni kontakt między lokalnymi mieszkańcami a turystami przyczynia się do lepszego zrozumienia, co z kolei skutkuje większą tolerancją i przezwyciężaniem uprzedzeń (Lin i in., 2017; Lindberg i in., 2021). Mając to wszystko na uwadze, podhipoteza 1 okazała się poprawna i została potwierdzona, ponieważ respondenci mieli

Iorio and Corsale (2010), and Matei (Titilina) (2015) showed in their works that the attitude of the local point of view is of crucial importance for supporting the development of rural tourism. Direct contact between people is what leaves an impression, and rural tourism has the ability to absorb all the negative aspects of the modern way of life (Lutterbach & Beelmann, 2023; Maiti et al., 2022).

The impact of tourism on the environment is something that has been increasingly discussed and studied extensively in recent years. The term “sustainable tourism” has become the starting point for developing any form of tourism (Ghaderi & Henderson, 2012). In order to be sustainable, it is necessary that all aspects of the impact of tourism on the environment, which are reflected through the development of infrastructure, building tourist capacities, and the relations that tourists have with the environment, should be positive. This is primarily because a modern tourist demands a healthy environment, healthy food, and healthy mutual relationships based on support, tolerance, and understanding (Kachniewska, 2015). Some of the negative consequences are soil erosion, increased level of pollution, endangerment of natural habitats, increased pressure on endangered species, forest fires, but also impacts on traditional values, family relationships, shortening and change of folk customs and customs, etc.

However, the question arises as to whether the tourists are those who come to rural destinations. Considering the speed of the modern lifestyle and the amount of stress people are exposed to, it could be expected that rural destinations will have more and more visitors in the future. However, scientists argue that environmental impacts mostly depend on the behavior of tourists (Nunkoo & Ramkissoon, 2012). Bearing in mind that rural tourists are precisely a sustainable, highly conscious category of tourists who are educated and possess knowledge about the connection between the quality of the environment and the economic sustainability of tourist development (Gautam & Bhalla, 2023), it is quite a logical outcome of such responses. Also, one of the needs noted among these tourists is the enjoyment of peace, quiet, and well-being of rural areas and surroundings. First of all, this means that the local population considers rural tourists desirable, and it indicates that tourism in rural destinations is a sustainable and logical choice of economic activity that the population in addition to agriculture should be engaged in.

pozytywne nastawienie do tego stwierdzenia. Iorio i Corsale (2010) oraz Matei (Titilina) (2015) wykazali w swoich pracach, że postawy na poziomie lokalnym mają kluczowe znaczenie dla wspierania rozwoju turystyki wiejskiej. Bezpośredni kontakt między ludźmi pozostawia wrażenie, a turystyka wiejska jest w stanie wchłonąć wszystkie negatywne aspekty współczesnego stylu życia (Lutterbach i Beelmann, 2023; Maiti i in., 2022).

Wpływ turystyki na środowisko jest czymś, o czym coraz częściej się mówi i co w ostatnich latach jest coraz częściej badane. Termin „zrównoważona turystyka” stał się punktem wyjścia dla rozwoju każdej formy turystyki (Ghaderi i Henderson, 2012). Aby być zrównoważonym, konieczne jest, aby wszystkie aspekty wpływu turystyki na środowisko, które są odzwierciedlone poprzez rozbudowę infrastruktury, budowę potencjału turystycznego i relacje, jakie turyści mają ze środowiskiem, były pozytywne. Wynika to przede wszystkim z faktu, że współczesny turysta wymaga zdrowego środowiska, zdrowej żywności i zdrowych wzajemnych relacji opartych na wsparciu, tolerancji i zrozumieniu (Kachniewska, 2015). Niektóre z negatywnych konsekwencji to erozja gleby, zwiększony poziom zanieczyszczenia, zagrożenie siedlisk przyrodniczych, zwiększona presja na zagrożone gatunki, pożary lasów, ale także wpływ na tradycyjne wartości, relacje rodzinne, skrócenie i zmiana zwyczajów i obyczajów ludowych itp.

Pojawia się jednak pytanie, kim są turyści, którzy przyjeżdżają do wiejskich destynacji. Biorąc pod uwagę tempo nowoczesnego stylu życia i ilość stresu, na jaki narażeni są ludzie, można oczekiwać, że w przyszłości wiejskie destynacje będą miały coraz więcej odwiedzających. Naukowcy twierdzą jednak, że wpływ na środowisko zależy głównie od zachowania turystów (Nunkoo i Ramkissoon, 2012). Biorąc pod uwagę, że turyści wiejscy są właśnie zrównoważoną, wysoce świadomą kategorią turystów, którzy są wykształceni i posiadają wiedzę na temat związku między jakością środowiska a ekonomicznym zrównoważeniem rozwoju turystyki (Gautam i Bhalla, 2023), jest to całkiem logiczny wynik takich odpowiedzi. Ponadto jedną z potrzeb odnotowanych wśród tych turystów jest cieszenie się ciszą, spokojem i dobrym samopoczuciem na obszarach wiejskich i w ich otoczeniu. Przede wszystkim oznacza to, że lokalni mieszkańcy uważają turystów z obszarów wiejskich za pożądaných, a to wskazuje, że turystyka w miejscowościach wiejskich jest zrównoważonym i logicznym wyborem działalności gospodarczej, w którą powinni być zaangażowani mieszkańcy oprócz rolnictwa.

Numerous studies show that nature and the natural environment have a calming effect on people, which automatically lowers blood pressure and improves the general psycho-physical condition of people (Panić et al., 2016). If rural tourism is regarded as a form of tourism that takes place in the natural environment, it can be observed that the connection between health and that form of tourism. On the other hand, it is a form of tourism that is quite complex and as a tourist product it appears as a unity of different services: recreation in the countryside, enjoyment of peace, quiet and different rural landscapes, and also participation in numerous rural jobs and activities (Sun et al., 2023). Therefore, the purpose is mainly recreation, which actually means that there are no negative environmental impacts. According to Bojović et al. (2024), the influence of tourists on rural destinations was presented and showed a high level of awareness of these tourists about the importance of sustainable development and environmental protection, which made them a highly desirable category of tourists.

As far as tourist criminality is concerned (Pavón-Benítez et al., 2021), it should be said that it is a form of crime that is committed during tourist trips, in tourist destinations, regardless of whether it is a physical space (tourist locations where attractions are located) or in catering facilities (facilities for accommodation, food and drinks). According to Brown (2015), this term implies classic property crime, which is characterized by massive manifestations in a small area or in a certain period of time and the rapid mobility of their perpetrators. In addition to the commission of criminal acts, this term includes other sociological phenomena such as: prostitution, drug addiction, gambling, begging, pornography, and others. Park and Stokowski (2009) claim that the crime rate increases proportionally with the development of tourism, however, in the case of rural tourism this is not the case. All these data actually refute the set sub-hypothesis 2 that tourism has a negative impact on the environment and that it is not and cannot be sustainable for rural destinations.

The local population is aware of the importance of investments and the construction of facilities that, in addition to tourism, will also have other purposes. According to Vujko and Gajić (2014), the development of rural tourism directly depends on the support of municipal authorities. Investments and the tourism development plan rely on the primary goals set by certain documentation (Ruiz-Real et al., 2022). Research conducted by Monterrubio et al. (2020) and Panić et al. (2024) show that the negative or positive perception of the development of tourism in a destination depends on the form of tourism that

Liczne badania pokazują, że natura i środowisko naturalne mają uspokajający wpływ na ludzi, co automatycznie obniża ciśnienie krwi i poprawia ogólną kondycję psychofizyczną ludzi (Panić i in., 2016). Jeśli turystykę wiejską postrzega się jako formę turystyki, która odbywa się w środowisku naturalnym, można dostrzec związek między zdrowiem a tą formą turystyki. Z drugiej strony jest to forma turystyki, która jest dość złożona i jako produkt turystyczny jawi się jako połączenie różnych usług: rekreacja na wsi, cieszenie się ciszą, spokojem i zróżnicowanym wiejskim krajobrazem, a także uczestnictwo w licznych wiejskich pracach i zajęciach (Sun i in., 2023). Dlatego celem jest głównie rekreacja, co w rzeczywistości oznacza brak negatywnego wpływu na środowisko. Bojović i in. (2024) uważają, że wpływ turystów na wiejskie miejsca docelowe został przedstawiony i wykazał wysoki poziom świadomości tych turystów na temat znaczenia zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, co uczyniło ich wysoce pożądaną grupą turystów.

Gdy mowa o przestępczości turystycznej (Pavón-Benítez i in., 2021) należy wspomnieć, że jest to forma przestępczości popełniana podczas podróży turystycznych, w miejscach turystycznych, niezależnie od tego, czy jest to przestrzeń fizyczna (lokalizacje turystyczne, w których znajdują się atrakcje), czy w obiektach gastronomicznych (obiekty noclegowe, gastronomiczne). Według Browna (2015) termin ten oznacza klasyczną przestępczość przeciwko mieniu, która charakteryzuje się masowymi przejawami na niewielkim obszarze lub w określonym czasie oraz szybką mobilnością ich sprawców. Oprócz popełniania czynów przestępczych, termin ten obejmuje inne zjawiska socjologiczne, takie jak: prostytutka, narkomania, hazard, żebractwo, pornografia i inne. Park i Stokowski (2009) twierdzą, że wskaźnik przestępczości wzrasta proporcjonalnie do rozwoju turystyki, ale w przypadku turystyki wiejskiej tak nie jest. Wszystkie te dane w rzeczywistości obalają postawioną podhipotezę 2, że turystyka ma negatywny wpływ na środowisko oraz nie jest i nie może być zrównoważona dla wiejskich destynacji.

Lokalni mieszkańcy są świadomi znaczenia inwestycji i budowy obiektów, które oprócz turystyki będą miały również inne cele. Vujko i Gajić (2014) uważają, że rozwój turystyki wiejskiej zależy bezpośrednio od wsparcia władz lokalnych. Inwestycje i plan rozwoju turystyki opierają się na głównych celach określonych w danej dokumentacji (Ruiz-Real i in., 2022). Monterrubio i in. (2020) oraz Panić i in. (2024) w swoich badaniach pokazują, że negatywne lub pozytywne postrzeganie rozwoju turystyki w destynacji zależy od formy turystyki, która się tam rozwija. Ingelmo (2013) potwierdził to w swoich

develops there. Ingelmo (2013) confirmed this in his research showing that sustainable forms of tourism, such as rural tourism, are supported both by the local population and by tourists. The development of rural destinations is then something that is expected and desirable, because such development should be in accordance with all principles of sustainability. Atzori et al. (2018) confirmed this attitude in their research pointing out that the destinations are a reflection of the form of tourism that is developing in those destinations.

The effect of multiplication will come to the fore, where positive economic changes in the life of the local population are reflected through the overall effects of consumption obtained by adding up all the individual effects of the integrally connected economic branches that make up tourism. In addition to this, the tourism suprastructural and infrastructural network will be developed, because various projects and investments will be involved in the whole process, which actually represents an indirect effect of tourism development on the economy. It is important to do research that can give such positive results and confirm hypotheses, because in this way the decision-makers in tourism are additionally influenced, so that certain segments within the tourism industry gain importance and are supported. When it comes to Serbia, the government of Serbia is preparing a decree that will infiltrate more money precisely into the development of rural tourism, which represents a push-up effect on the determination of households and local residents to start engaging in tourism or to improve their services, so as to attract a larger number of domestic and foreign tourists.

In the light of the above, it can be concluded that residents are open to the development of tourism in their localities and tourism is a desirable activity for development. Thanks to visitors new jobs are created. This primarily refers to the fact that the main prerequisites for the development of tourism in a destination, even in rural areas, are the existence of accommodation facilities, food and drink facilities, as well as an adequate infrastructure network. A greater number of visitors will require the re-determination of the local population to engage in rural tourism and open their households to tourists. Some will adapt their households to accommodate tourists, others will produce food and drinks, others will be engaged in the production of various items and souvenirs, yet others will provide some specific services, such as workshops and seminars, and there will also be those who will not be directly related to tourism at all. However, without them, the tourist service (such as transport, trade, mediation, etc.) will not be complete.

badaniach, pokazując, że zrównoważone formy turystyki, takie jak turystyka wiejska, są wspierane zarówno przez lokalnych mieszkańców, jak i samych turystów. Rozwój obszarów wiejskich jest zatem czymś oczekiwanym i pożądanym, ponieważ taki rozwój powinien być zgodny ze wszystkimi zasadami zrównoważonego rozwoju. Atzori i in. (2018) potwierdzili to w swoich badaniach, wskazując, że destynacje są odzwierciedleniem formy turystyki, która rozwija się w tych miejscach.

Na pierwszy plan wysunie się efekt multiplikacji, w którym pozytywne zmiany ekonomiczne w życiu lokalnej społeczności zostaną odzwierciedlone poprzez ogólne efekty konsumpcji uzyskane poprzez zsumowanie wszystkich poszczególnych efektów integralnie połączonych gałęzi gospodarki, które składają się na turystykę. Oprócz tego turystyczna sieć infrastrukturalna i nadbudówki będą rozbudowywane, ponieważ różne projekty i inwestycje będą dotyczyły całego procesu, co w rzeczywistości stanowi pośredni wpływ rozwoju turystyki na gospodarkę. Ważne jest, aby prowadzić badania, które mogą dać takie pozytywne wyniki i potwierdzić hipotezy, ponieważ w ten sposób dodatkowo wpływa się na decydentów w turystyce, dzięki czemu niektóre segmenty w branży turystycznej zyskują na znaczeniu i otrzymują wsparcie. W przypadku Serbii, rząd Serbii przygotowuje dekret, który zwiększy nakłady finansowe na rozwój turystyki wiejskiej, co będzie miało pozytywny wpływ na determinację gospodarstw domowych i lokalnych mieszkańców do rozpoczęcia działalności turystycznej lub poprawy swoich usług na wyższy poziom, tak aby przyciągnąć większą liczbę turystów krajowych i zagranicznych.

W świetle powyższych danych można stwierdzić, że mieszkańcy są otwarci na rozwój turystyki w swoich miejscowościach i że turystyka jest pożądaną działalnością rozwojową. Dzięki turystom tworzone są nowe miejsca pracy. Odnosi się to przede wszystkim do faktu, że głównymi warunkami rozwoju turystyki w destynacji, nawet na obszarach wiejskich, jest dostęp do obiektów noclegowych, obiektów gastronomicznych, a także odpowiedniej sieci infrastruktury. Większa liczba odwiedzających będzie wymagać od miejscowych mieszkańców ponownego zaangażowania się w turystykę wiejską i otwarcia swoich gospodarstw domowych dla turystów. Niektórzy dostosują swoje gospodarstwa domowe do przyjmowania turystów, inni będą produkować żywność i napoje, będą zaangażowani w produkcję różnych przedmiotów i pamiątek, jeszcze inni będą świadczyć określone usługi, takie jak warsztaty i seminaria, ale będą też tacy, którzy nie będą w ogóle bezpośrednio związani z turystyką. Niemniej jednak bez nich usługa turystyczna (np. transport, handel, pośrednictwo itp.) nie będzie kompletna.

Conclusions

The findings highlight universal conclusions that can be applied to tourism development policies in other regions. Tourists who come to rural destinations are people who understand the importance of the word “sustainability,” which puts them in the category of desirable tourists and rural tourism is a sustainable form of tourism, whose development is accompanied by positive, supportive effects of planning, construction, maintenance, and management.

Considering all the effects of tourism development, both positive and negative, one can come to the conclusion that the future lies only in the development of sustainable forms of tourism. Tourism based on sustainable development aims to develop tourism with planned and directed activities related to sustainability through the positive aspects of the three most important sustainability indicators: economic (economic effectiveness and efficiency for the benefit of tourists and entrepreneurs and the local population, but also for the entire region and for the entire state); sociological (overcoming various prejudices, reaching a high level of social intelligence and quality of life, while preserving the traditional values of the community); ecological (preserving the environment and achieving the necessary balance between man and nature).

Modern tourism implies a change in certain patterns of tourist behavior, including demand. It is believed that tourists are looking for quality rural destinations that develop sustainable and responsible tourism. This primarily refers to those aspects of rural areas that can satisfy some of the following needs: health and recreational needs, the need to return to nature and traditional values, the need for peace and quiet, the need to participate in ecologically certified production and consumption of food and drinks (wine, brandy, beer, homemade juices), the need for accommodation in a rural environment, in facilities made of natural materials suitable for rural areas, etc. It has been noticed in recent years that the movement of “green tourists” who are looking for motifs which could be found in the natural environment and non-urbanized rural and other protected areas is becoming more and more popular. Also, in great demand are spaces where free movement, self-exploration, and self-fulfilment are possible, spaces where there is a possibility of religious tourism as well as curious tourist attractions. Also, an increasing trend of shorter educational family trips was noted.

Wnioski

Wyniki niniejszego badania zwracają uwagę na ogólne wnioski, które można zastosować do polityki rozwoju turystyki w innych regionach. Turyści przyjeżdżający do miejscowości wiejskich to ludzie, którzy rozumieją znaczenie terminu „zrównoważony rozwój”, co stawia ich w kategorii pożądaných turystów, a turystyka wiejska jest zrównoważoną formą turystyki, której rozwojowi towarzyszą pozytywne, wspierające efekty planowania, budowy, utrzymania i zarządzania.

Biorąc pod uwagę wszystkie skutki rozwoju turystyki, zarówno pozytywne, jak i negatywne, nasuwa się wniosek, że przyszłość leży tylko w rozwoju zrównoważonych form turystyki. Turystyka oparta na zrównoważonym rozwoju ma na celu rozwój turystyki z zaplanowanymi i ukierunkowanymi działaniami związanymi ze zrównoważonym rozwojem poprzez pozytywne aspekty trzech najważniejszych wskaźników zrównoważonego rozwoju: ekonomicznego (efektywność i wydajność ekonomiczna z korzyścią dla turystów i przedsiębiorców oraz miejscowych mieszkańców, ale także dla całego regionu i całego państwa); socjologicznego (przewyciężenie różnych uprzedzeń, osiągnięcie wysokiego poziomu inteligencji społecznej i jakości życia przy jednoczesnym zachowaniu tradycyjnych wartości społeczności); ekologicznego (ochrona środowiska naturalnego i osiągnięcie niezbędnej równowagi między człowiekiem a naturą).

Nowoczesna turystyka oznacza zmianę pewnych wzorców zachowań turystycznych, w tym popytu. Uważa się, że turyści poszukują wysokiej jakości obszarów wiejskich, które rozwijają zrównoważoną i odpowiedzialną turystykę. Odnosi się to przede wszystkim do tych aspektów obszarów wiejskich, które spełniają niektóre z następujących potrzeb: potrzeby zdrowotne i rekreacyjne, potrzeba powrotu do natury i tradycyjnych wartości, potrzeba ciszy i spokoju, potrzeba uczestniczenia w ekologicznie certyfikowanej produkcji i konsumpcji żywności i napojów (wino, brandy, piwo, domowe soki), potrzeba zakwaterowania w środowisku wiejskim, w obiektach wykonanych z naturalnych materiałów odpowiednich dla obszarów wiejskich itp. W ostatnich latach zauważono, że ruch „zielonych turystów”, którzy szukają motywów, które można znaleźć w środowisku naturalnym i nieurbanizowanych obszarach wiejskich i innych obszarach chronionych, staje się coraz bardziej popularny. W cenie są również przestrzenie, w których możliwy jest swobodny ruch, samopoznanie i samorealizacja, przestrzenie, w których istnieje możliwość turystyki religijnej, a także poznania ciekawych atrakcji turystycznych. Zauważono również rosnący trend krótszych, edukacyjnych wyjazdów rodzinnych.

In the paper, rural tourism is presented as a sustainable form of tourism, and what proved to be innovative is the fact that the local population fully supports the development of tourism in the places they come from, they are open to contacts and they support the development of infrastructure and investments. Research has shown that rural tourism would minimize otherwise negative effects of tourism development, such as pollution and uncontrolled construction. Also, the development of tourism would raise women's awareness and promote female entrepreneurship, which is also a very important indicator of sustainable development.

The Government of Serbia is preparing a decree that will allocate over one million euro in grants for rural tourism, which represents a push-up effect of the determination to engage in rural tourism (about EUR 25 thousand per household). In Serbia, 742 registered rural tourist households are currently evidenced through the e-tourist information system, which is an increase of one third compared to previous years. This indicates that the local population is becoming aware of the importance of tourism development to their communities. Of the total number of registered households, even 148 are farms and ethno houses. Vojvodina is particularly rich in farms, so it can be expected that this number will increase significantly due to regulations and subsidies from the Government of Serbia, the Ministry of Tourism and Youth and the Provincial Secretariat for Economy and Tourism. What the farms are particularly famous for is gastronomy and a healthy authentic way of life, to which more and more tourists return. Life in a modern environment implies a lot of stress, which can be relieved in rural areas, which offer a whole range of possibilities. And yet, there are certain limitations when it comes to the development of rural destinations, namely accommodation capacities.

There is a need in the tourist market for more accommodation capacity in rural destinations. In order to overcome this problem, it is necessary to make an additional effort and educate, empower, and economically support a local population in an effort to opt for rural tourism. It is also necessary to stimulate the return of young people to the villages. One of the positive examples are the subsidies of the Government of Serbia and the Ministry of Rural Care for the purchase of a country house with a garden. Of the 4.7 thousand villages in Serbia, as many as 1.2 thousand are deserted, and according to the Ministry of Rural Care, as many as 150 thousand houses are empty and nobody lives in them. Such researches are an encouragement to decision-makers that the local population is aware of the importance

W niniejszej pracy turystyka wiejska została przedstawiona jako zrównoważona forma turystyki, a to, co okazało się innowacyjne to fakt, że lokalni mieszkańcy w pełni popierają rozwój turystyki w miejscach, z których pochodzą, są otwarci na kontakty i wspierają rozwój infrastruktury i inwestycje. Badania wykazały, że turystyka wiejska zminimalizowałaby negatywne skutki rozwoju turystyki, takie jak zanieczyszczenie i niekontrolowane budownictwo. Ponadto rozwój turystyki zwiększyłby świadomość kobiet i promowałby przedsiębiorczość kobiet, co jest również bardzo ważnym wskaźnikiem zrównoważonego rozwoju.

Rząd Serbii opracowuje dekret, w którym przeznaczy ponad milion euro na dotacje dla turystyki wiejskiej, co przyczyni się do zwiększenia determinacji do zaangażowania się w turystykę wiejską (około 25 tys. EUR na gospodarstwo domowe). W Serbii 742 zarejestrowane gospodarstwa agroturystyczne są obecnie zarejestrowane w systemie informacji turystycznej e-tourist, co stanowi wzrost o jedną trzecią w porównaniu z poprzednimi latami. Wskazuje to na fakt, że lokalni mieszkańcy stają się świadomi znaczenia rozwoju turystyki dla swoich społeczności. Z całkowitej liczby zarejestrowanych gospodarstw domowych nawet 148 to gospodarstwa rolne i domy w stylu etno. Wojwodina jest szczególnie bogata w gospodarstwa rolne, więc można oczekiwać, że liczba ta znacznie wzrośnie ze względu na przepisy oraz dotacje od rządu Serbii, Ministerstwa Turystyki i Młodzieży oraz Sekretariatu Prowincji Gospodarki i Turystyki. Gospodarstwa rolne słyną przede wszystkim z gastronomii i zdrowego, autentycznego stylu życia, do którego powraca coraz więcej turystów. Życie w nowoczesnym środowisku wiąże się z dużym stresem, który można złagodzić właśnie na obszarach wiejskich oferujących całą gamę możliwości. Istnieją jednak pewne ograniczenia, jeśli chodzi o rozwój obszarów wiejskich, a mianowicie możliwości zakwaterowania.

Na rynku turystycznym istnieje zapotrzebowanie na większą liczbę miejsc noclegowych w miejscowościach wiejskich. Aby rozwiązać ten problem, konieczne jest podjęcie dodatkowych działań i edukacja, wzmocnienie pozycji i ekonomiczne wsparcie lokalnych mieszkańców w wyborze turystyki wiejskiej. Konieczne jest również stymulowanie powrotu młodych ludzi na wieś. Jednym z pozytywnych przykładów są dotacje rządu Serbii i Ministerstwa Opieki Wiejskiej na zakup wiejskiego domu z ogrodem. Spośród 4,7 tys. wsi w Serbii, aż 1,2 tys. jest opuszczonych, a według Ministerstwa Opieki nad Obszarami Wiejskimi, aż 150 tys. domów stoi pustych i niezamieszkałych. Takie badania są zachętą

of rural destinations and village life, as well as tourism is sustainable for the development of rural areas. There are also similar examples in other regions where young people are trying to return to their villages. Thus, two municipalities in Croatia, Legrad and Magadenovac, offered country houses in those municipalities at a tender, at a price of only EUR 1. In addition, the decision-makers offered other numerous benefits for those returning to the villages, with the only condition being that the buyers must stay in those villages for a minimum of 15 years.

The paper began with the initial hypothesis, according to which the development of tourism has positive effects on the development of rural destinations. The research showed a positive attitude of the respondents in relation to this statement, which confirmed the initial hypothesis. The local population agreed with the view that tourism in their villages is a desirable activity, and therefore a sustainable one.

However, there are certain obstacles when it comes to the development of rural tourism. First of all, there is insufficient support from state institutions, and then insufficient investments in the development of rural tourism and insufficient projects supported by the Science Fund and other relevant Ministries. What is indisputable and what turned out to be the main conclusion of the research is the fact that rural tourism is a sustainable form of tourism that supports the preservation and revitalization of villages, rural destinations, and the traditional way of life and working. Therefore, it is important that rural tourism receives sufficient financial support from state institutions, and that more local residents become actively involved in tourism activities, which, alongside agriculture, is increasingly becoming a primary source of income and development for these communities.

In order for rural tourism to become a priority development factor for a region or country, it is important that it be recognized as a sustainable form of tourism. To achieve this, further research is needed, so that rural tourism gets the place it deserves in official tourism development strategies. This ensures long-term sustainable development, whereas education, various projects, and understanding the local point of view with the positive aspects of the development of rural tourism makes it possible to minimize possible negative effects. This research has certain limitations, which are primarily reflected in the sample size. Therefore, it is necessary to conduct research continuously, but also expand it to a larger territory, and even to the entire country.

dla decydentów, ponieważ lokalni mieszkańcy są świadomi znaczenia wiejskich destynacji i życia na wsi, a także tego, że turystyka jest zrównoważona dla rozwoju obszarów wiejskich. Istnieją również podobne przykłady w innych regionach, w których młodzi ludzie próbują powrócić na wieś. Dwie gminy w Chorwacji, Legrad i Magadenovac, zaoferowały zakup wiejskich domów w tych gminach w drodze przetargu za jedyne 1 EUR. Oprócz tego decydenci zaoferowali wiele innych korzyści dla osób powracających na wieś, a jedynym warunkiem było to, że kupujący muszą pozostać w tych wioskach przez co najmniej 15 lat.

Artykuł rozpoczął się od wstępnej hipotezy, zgodnie z którą rozwój turystyki ma pozytywny wpływ na rozwój miejscowości wiejskich. Z badania wynika, że respondenci mają pozytywne nastawienie w odniesieniu do tego stwierdzenia, co potwierdziło wstępną hipotezę. Lokalni mieszkańcy zgodzili się z poglądem, że turystyka w ich wsiach jest działalnością pożądaną, a zatem także zrównoważoną.

Istnieją jednak pewne przeszkody w rozwoju turystyki wiejskiej. Przede wszystkim jest to niewystarczające wsparcie ze strony instytucji państwowych, a także niewystarczające inwestycje w rozwój turystyki wiejskiej i niewystarczające projekty w ramach funduszu nauki i innych resortów. To, co jest bezdyskusyjne i okazało się głównym wnioskiem z niniejszych badań to fakt, że turystyka wiejska jest zrównoważoną formą turystyki, która wspiera ochronę i rewitalizację wsi, destynacji wiejskich oraz tradycyjnego sposobu życia i pracy. Dlatego ważne jest, aby turystyka wiejska otrzymywała wystarczające wsparcie finansowe od instytucji państwowych oraz aby więcej mieszkańców aktywnie angażowało się w działalność turystyczną, która wraz z rolnictwem staje się coraz ważniejszym źródłem dochodów i rozwoju dla tych społeczności.

Aby turystyka wiejska stała się priorytetowym czynnikiem rozwoju regionu lub kraju, ważne jest, aby została uznana za zrównoważoną formę turystyki. W tym celu potrzebne jest przeprowadzenie dalszych badań, aby turystyka wiejska uzyskała zasłużone miejsce w oficjalnych strategiach rozwoju turystyki. Zapewni to długoterminowy zrównoważony rozwój, a edukacja, różne projekty i zrozumienie lokalnego punktu widzenia oraz pozytywnych aspektów rozwoju turystyki wiejskiej umożliwi zminimalizowanie możliwych negatywnych skutków. Badanie to ma pewne ograniczenia, które znajdują odzwierciedlenie przede wszystkim w wielkości próby. Dlatego konieczne jest nieustanne prowadzenie badań, ale także zwiększenie obszaru badawczego nawet na cały kraj.

References / Bibliografia

- Ahmadi, M., Khodadadi, M., & Shahabi, H. (2018). Planning for Ecotourism in the Protected Area of Manesht and Ghelarang, Ilam Province, Iran. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 19(2), 243–268. <https://doi.org/10.1080/1528008X.2017.1394956>
- Akhtar, N. (2023). Rural Tourism in Kashmir Valley: Tool for Rural Infrastructure and Rural Economy. *Vidhyayana – An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal*, 8(6), 502–517. <https://www.vidhyayanajournal.org/journal/article/view/759>
- An, W., & Alarcón, S. (2020). How Can Rural Tourism Be Sustainable? A Systematic Review. *Sustainability*, 12(18), 7758. <https://doi.org/10.3390/su12187758>
- Arslanturk, Y., Balcilar, M., & Ozdemir, Z.A. (2011). Time-Varying Linkages Between Tourism Receipts and Economic Growth in a Small Open Economy. *Economic Modelling*, 28(1–2), 664–671. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2010.06.003>
- Atzori, R., Fyall, A., Tasci, A.D.A., & Fjelstul, J. (2018). The Role of Social Representations in Shaping Tourist Responses to Potential Climate Change Impacts: An Analysis of Florida's Coastal Destinations. *Journal of Travel Research*, 58(8), 1373–1388. <https://doi.org/10.1177/0047287518802089>
- Balaguer, J., & Cantavella-Jorda, M. (2002). Tourism as a Long-Run Economic Growth Factor: The Spanish Case. *Applied Economics*, 34(7), 877–884. <https://doi.org/10.1080/00036840110058923>
- Baral, R., & Prasad Rijal, D. (2022). Visitors' Impacts on Remote Destinations: An Evaluation of a Nepalese Mountainous Village with Intense Tourism Activity. *Heliyon*, 8(8), e10395. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e10395>
- Blake, A. (2009). The Dynamics of Tourism's Wconomic impact. *Tourism Economics*, 15(3), 615–628. <https://doi.org/10.5367/000000009789036576>
- Bodorkós, B., & Pataki, G. (2009). Linking Academic and Local Knowledge: Community-Based Research and Service Learning for Sustainable Rural Development in Hungary. *Journal of Cleaner Production*, 17(12), 1123–1131. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2009.02.023>
- Bojović, P., Vujko, A., Knežević, M., & Bojović, R. (2024). Sustainable Approach to the Development of the Tourism Sector in the Conditions of Global Challenges. *Sustainability*, 16(5), 2098. <https://doi.org/10.3390/su16052098>
- Boley, B.B., Strzelecka, M., & Woosnam, K.M. (2018). Resident Perceptions of the Economic Benefits of Tourism: Toward a Common Measure. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 42(8), 1295–1314. <https://doi.org/10.1177/1096348018759056>
- Brown, C.B. (2015). *Tourism, Crime and Risk Perception: An Examination of Broadcast Media's Framing of Negative Aruban Sentiment in the Natalee Holloway Case and Its Impact on Tourism Demand. Tourism Management Perspectives*, 16, 266–277. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2014.12.001>
- Botrić, V. (2023). Urban–Rural Differences in Youth Engagement in Croatia. *Regional Science Policy & Practice*, 15(4), 909–927. <https://doi.org/10.1111/rsp3.12585>
- Chen, J., Huang, Y., Wu, E.Q., Ip, R., & Wang, K. (2023). How Does the Rural Tourism Experience Affect Green Consumption in Terms of Memorable Rural-Based Tourism Experiences, Connectedness to Nature and Environmental Awareness? *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 54, 166–177. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2022.12.006>
- Crăciun, A.M., Dezsai, S., Pop, F., & Cecilia, P. (2022). Rural Tourism—Viable Alternatives for Preserving Local Specificity and Sustainable Socio-Economic Development: Case Study—“Valley of the Kings”(Gurghiului Valley, Mureș County, Romania). *Sustainability*, 14(23), 16295. <https://doi.org/10.3390/su142316295>
- Ćurčić, N., Mirković Svitlica, A., Brankov, J., Bjeljic, Ž., Pavlović, S., & Jandžiković, B. (2021). The Role of Rural Tourism in Strengthening the Sustainability of Rural Areas: The case of Zlakusa Village. *Sustainability*, 13(12), 6747. <https://doi.org/10.3390/su13126747>
- Dezsi, S., Rusu, R., Ilieș, M., Ilieș, G., Bădăraș, A. S., & Roșian, B. (2014). *The Role of Rural Tourism in the Social and Economic Revitalisation of Lăpuș Land (Maramureș County, Romania)*. 14th International Multidisciplinary Scientific Geoconference SGEM 2014, Sofia, Bulgaria (pp. 783–790). <https://doi.org/10.5593/SGEM2014/B52/S20.103>
- Fallon, P., & Schofield, P. (2006). The Dynamics of Destination Attribute Importance. *Journal of Business Research*, 59(6), 709–713. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2006.01.007>
- Gao, J., & Wu, B. (2017). Revitalizing Traditional Villages Through Rural Tourism: A Case Study of Yuanjia Village, Shaanxi Province, China. *Tourism Management*, 63, 223–233. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.04.003>
- Garrod, B., Wornell, R., & Youell, R. (2006). Re-Conceptualising Rural Resources as Countryside Capital: The Case of Rural Tourism. *Journal of Rural Studies*, 22(1), 117–128. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2005.08.001>
- Gautam, V., & Bhalla, S. (2023). Exploring the Relationships Among Tourism Involvement, Residents' Empowerment, Quality of Life and Their Support for Sustainable Tourism Development. *Journal of Cleaner Production*, 434, 139770. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.139770>
- Germanovich, A.G., Vasilieva, O.N., Ordynskaya, M.E., Allanina, L.M., & Gorokhova, A.E. (2020). Impact of Tourism on Sustainable Development of Rural Areas: International Experience. *Journal of Environmental Management & Tourism*, 11(4), 965–972. [https://doi.org/10.14505/jemt.11.4\(44\).21](https://doi.org/10.14505/jemt.11.4(44).21)

- Ghaderi, Z., & Henderson, J.C. (2012). Sustainable Rural Tourism in Iran: A Perspective from Hawraman Village. *Tourism Management Perspectives*, 2–3, 47–54. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2012.03.001>
- Han, H., Chen, C., Ariza-Montes, A., Hernández-Perlines, F., Araya-Castillo, L., & Yu, J. (2021). Impact of Sustainable Cultural Contact, Natural Atmospheric, and Risk Perception on Rural Destination Involvement and Traveler Behavior in Inner Mongolia. *Land*, 10(6), 568. <https://doi.org/10.3390/land10060568>
- Huo, M., Shao, Y., Li, M., & Li, Z. (2023). Residents' Participation in Rural Tourism and Interpersonal Trust in Tourists: The Mediating Role of Residents' Perceptions of Tourism Impacts Tingting Huo, Feng Yuan. *Tourism Management*, 54(1), 457–471. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2023.02.011>
- Ingelmo, A.I. (2013). Design and Development of a Sustainable Tourism Indicator Based on Human Activities Analysis in Inle Lake, Myanmar. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 103, 262–272. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.10.334>
- Iorio, M., & Corsale, A. (2010). Rural Tourism and Livelihood Strategies in Romania. *Journal of Rural Studies*, 26(2), 152–162. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2009.10.006>
- Jepson, D., & Sharpley, R. (2015). More Than Sense of Place? Exploring the Emotional Dimension of Rural Tourism Experiences. *Journal of Sustainable Tourism*, 23(8–9), 1157–1178. <https://doi.org/10.1080/09669582.2014.953543>
- Kachniewska, M.A. (2015). Tourism Development as a Determinant of Quality of Life in Rural Areas. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 7(5), 500–515. <https://doi.org/10.1108/WHATT-06-2015-0028>
- Karthik, A. (2023). Rural Tourism: A Tool for Local Community Development. *Saudi Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(9), 248–251. <https://doi.org/10.36348/sjhss.2023.v08i09.002>
- Kortoci, Y., & Kortoci, M. (2017). The Assessment of the Rural Tourism Development in the Valbona Valley National Park. *Tourism Economics*, 23(8), 1662–1672. <https://doi.org/10.1177/1354816617716742>
- Kumar, G. S., Rajesh, D. R., & Kumar, P. (2020). Rural Tourism Development and Promotion in Potential Villages of Tamilnadu. *International Journal of Management*, 11(10), 122–132. <https://doi.org/10.34218/IJM.11.10.2020.013>
- Lin, Z., Chen, Y., & Filieri, R. (2017). Resident-Tourist Value Co-Creation: The Role of Residents' Perceived Tourism Impacts and Life Satisfaction. *Tourism Management*, 61, 436–442. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.02.013>
- Lindberg, K., Munanura, I.E., Kooistra, C., Needham, M.D., & Ghahramani, L. (2021). Understanding Effects of Tourism on Residents: A Contingent Subjective Well-Being Approach. *Journal of Travel Research*, 61(2), 346–361. <https://doi.org/10.1177/0047287520988912>
- Lutterbach, S., & Beelmann, A. (2023). Relations Between Positive and Negative Extended Contact Experiences and Prejudice in Host Society and Refugees: Effects of Positive and Negative Direct Contact. *International Journal of Intercultural Relations*, 93, 101760. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2023.101760>
- Maiti, S.N., Pakrashi, D., Saha, S., & Smyth, R. (2022). Don't Judge a Book by Its Cover: The Role of Intergroup Contact in Reducing Prejudice in Conflict Settings. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 202, 533–548. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2022.08.030>
- Maksimović, G., Ivanović, T., & Vujko, A. (2019). Self-Employment of Women Through Associations in the Rural Areas of Sirinicka Zupa. *Economics of Agriculture*, 66(1), 251–263. <https://doi.org/10.5937/ekoPolj1901251M>
- Matei (Titilina), D.F. (2015). Cultural Tourism Potential, as Part of Rural Tourism Development in the North-East of Romania. *Procedia Economics and Finance*, 23, 453–460. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00584-5](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00584-5)
- Monterrubio, A., Andriotis, K., Rodríguez-Muñoz, G. (2020). Residents' Perceptions of Airport Construction Impacts: A Negativity Bias Approach. *Tourism Management*, 77, 103983. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2019.103983>
- Nastić, S., Vujko, A., Dragosavac, M. (2024). Does Economic Indicators of Sustainable Tourism Present a Promising Trend of Rural Destination Development? Attitudes from Vojvodina Rural Residents. *Economics of Agriculture*, 71(1), 275–293. <https://doi.org/10.59267/ekoPolj2401275N>
- Nelson, K.S., Nguyen, T. D., Brownstein, N. A., Garcia, D., Walker, H.C., Watson, J.T., & Xin, A. (2021). Definitions, Measures, and Uses of Rurality: A Systematic Review of the Empirical and Quantitative Literature. *Journal of Rural Studies*, 82(1), 351–365. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.01.035>
- Nunkoo, R., & Ramkissoon, H. (2012). Power, Trust, Social Exchange and Community Support. *Annals of Tourism Research*, 39(2), 997–1023. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.11.017>
- Nunkoo, R., Seetanah, B., Jaffur, Z.R.K., Moraghen, P.G.W., & Sannasse, R.V. (2020). Tourism and Economic Growth: A Meta-Regression Analysis. *Journal of Travel Research*, 59(3), 404–423. <https://doi.org/10.1177/0047287519844833>
- Obradović, M., Panić, A., Kostić, M., Brdar, I., & Radović, N. (2023). Traditional Food Products and Region Recognition: Importance of Geographical Indication of Origin in Case of Branding the Tourist Region of Western Serbia. *BizInfo (Blace) Journal of Economics, Management and Informatics*, 14(1), 33–44. <https://doi.org/10.5937/bizinfo2301033O>
- Panić, M., Dragosavac, M., Vujko, A., & Besermenji, S. (2016). Impact of Active Tourism on Economic Development – Example of the Fruška Gora National park (Vojvodina, North Serbia). *Geographica Pannonica*, 20(3), 181–190. <https://doi.org/10.18421/GP20.03-06>

- Panić, A., Vujko, A., & Knežević, M. (2024). Economic Indicators of Rural Destination Development Oriented to Tourism Management: The Case of Ethno Villages in Western Serbia. *Hotel and Tourism Management*, 12(1), 1–17. <https://doi.org/10.5937/menhottur2400006P>
- Park, M., & Stokowski, P.A. (2009). Social Disruption Theory and Crime in Rural Communities: Comparisons Across Three Levels of Tourism Growth. *Tourism Management*, 30(6), 905–915. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2008.11.015>
- Pavón-Benítez, L., Romo-Avilés, N., & Sánchez-González, P. (2021). Smile, Photo! Alcohol Consumption and Technology Use by Young People in a Spanish Rural Area. *Journal of Rural Studies*, 85, 13–21. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.05.005>
- Perić, M., Vitezić, V., & Đurkin Badurina, J. (2019). Business Models for Active Outdoor Sport event tourism experiences. *Tourism Management Perspectives*, 32, 100561. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2019.100561>
- Petelca, O., & Garbuz, V. (2020). Social and Economic Effects of Rural Tourism on the Development of Rural Areas. *CES Working Papers*, 12(2), 123–143.
- Quaranta, G., Citro, E., & Salvia, R. (2016). Economic and Social Sustainable Synergies to Promote Innovations in Rural Tourism and Local Development. *Sustainability*, 8(7), 668. <https://doi.org/10.3390/su8070668>
- Roodbari, H., & Olya, H. (2023). An Integrative Framework to Evaluate Impacts of Complex Tourism Change Initiatives. *Tourism Management*, 100, 104829. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2023.104829>
- Ruiz-Real, J.L., Uribe-Toril, J., de Pablo Valenciano, J., & Gázquez-Abad, J. C. (2022). Rural Tourism and Development: Evolution in Scientific Literature and Trends. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 46(7), 1322–1346. <https://doi.org/10.1177/1096348020926538>
- Sančanin, B., Penjišević, A., & Stojanović, K. (2023). Key Cultural-Historical Determinants of Tourism Improvements of the Municipality of Bač. *Hotel and Tourism Management*, 11(1), 177–191. <https://doi.org/10.5937/menhottur2301177S>
- Schrock, D., & Schwalbe, M. (2009). Men, Masculinity, and Manhood Acts. *Annual Review of Sociology*, 35(1), 277–295. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-070308-115933>
- Sun, B., Wang, G., & Liu, Y. (2023). Leisure Agriculture and Rural Tourism Benefit Analysis on Eco-Environmental Resource Use. *Sustainability*, 15(10), 7930. <https://doi.org/10.3390/su15107930>
- Temelkov, Z., & Gulev, G. (2019). Role of Crowdfunding Platforms in Rural Tourism Development. *SocioBrains*, 56, 73–79. https://www.researchgate.net/publication/334330600_ROLE_OF_CROWDFUNDING_PLATFORMS_IN_RURAL_TOURISM_DEVELOPMENT
- Vujko, A., Dragosavac, M., Kisin, N., & Maksimović, B. (2017). The Influence of Cyclo-Tourism on Health and Economic Destination Development. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 15(1), 227–237. <https://doi.org/10.22190/FUPES1701227M>
- Vujko, A., & Gajić, T. (2014). The Government Policy Impact on Economic Development of Tourism. *Economics of Agriculture*, 61(3), 789–804. <https://doi.org/10.5937/ekoPolj1403789V>
- Vujko, A., Tretiakova, N.T., Petrović, M., Radovanović, M., Gajić, T., & Vuković, D. (2019). Women's Empowerment Through Self-Employment in Tourism. *Annals of Tourism Research*, 76, 328–330. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.09.004>
- Vujko, A., Zečević, S.O., Zečević, L., Nedeljković, D., & Zečević, M. (2021). Rural Residents' Perceptions on Economic Impacts of Cultural and Promotional Aspects of Tourism. *Economics of Agriculture*, 68(1), 155–173. <https://doi.org/10.5937/ekoPolj2101155V>
- Vuković, D., Vujko, A., Maiti, M., & Shams, R. (2019). Residents' Perceptions of Wine Tourism on the Rural Destinations Development. *British Food Journal*, 122(8), 2739–2753. <https://doi.org/10.1108/BFJ-04-2019-0291>
- Wardana, I.M., Sukaatmadja, I.P.G., Yasa, N.N.K., & Setini, M. (2020). Comparative and Competitives Advantages: Perspective of Rural Tourism (Study on Tourism in the Province of Bali Indonesia). *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 33(4), 1493–1500. <https://doi.org/10.30892/gtg.334spl07-598>
- Wijijayanti, T., Salleh, N.H.M., Hashim, N.A., Mohd Saukani, M.N., & Abu Bakar, N. (2023). The Feasibility of Rural Tourism in Fostering Real Sustainable Development in Host communities. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 46(1), 336–345. <https://doi.org/10.30892/gtg.46137-1031>
- Yanan, L., Ismail, M.A., & Aminuddin, A. (2024). How Has Rural Tourism Influenced the Sustainable Development of Traditional Villages? A Systematic Literature Review. *Heliyon*, 10(4), e25627. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e25627>

Submission date / Data nadesłania: 27.08.2024.

Final revision date / Data ostatniej recenzji: 3.10.2024.

Acceptance date / Data akceptacji: 9.01.2025.

© 2025 Cvijanović, D., Vujko, A., & Cvijanović, D. This is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Autorskie prawa osobiste: Cvijanović, D., Vujko, A. i Cvijanović, D. (2025). Niniejszy artykuł został opublikowany w otwartym dostępie na licencji Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

